

BÜYÜK BİLGİ
ve
MÜZİK HAKKINDA
NOTLAR

Çeviren
Dr. Muhaddere N. ÖZERDİM

(İkinci Baskı)

ÇİN KLÂSİKLERİ : 2

BÜYÜK BİLGİ

MÜZİK HAKKINDA NOTLAR

(İkinci basılış)

Bu tercümenin her türlü basım ve yayım hakları Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Bakanlığın müsaadesi alınmadıkça bu tercümenin metni tamamen, kısmen veya değiştirilerek alınamaz.

Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğünün
16/6/1962 tarih ve 9859 sayılı emriyle Çin Klâsikleri
Serisinde ikinci defa olarak 5000 sayı basılmıştır.

B Ü Y Ü K B İ L G İ

MÜZİK HAKKINDA NOTLAR
(Konfüçyüs felsefesine ait metinler)

Bu eseri, Dr. Muhaddere N.ÖZERDİM dilimize çevirmiştir.

(İkinci basılış)

ANKARA 1963—MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

CATVLLVS

“BÜYÜK BİLGİ VE “MÜZİK HAKKINDA NOTLAR”IN DURUMU VE ÖNEMİ

“Büyük Bilgi” ve “Müzik hakkında notlar”, Konfüçyüs tarafından yazılmadığı halde yine Konfüçyazmin en önemli eserleri içine girer. Bu nasıl oluyor? Konfüçyüs tam mânasiyle orijinal bir eser bırakmıştır. Ve hattâ üzerinde en çok çalıştığı “İlkbahar ve Sonbahar yıllıkları” (Ch’un-ch’iu) bile önünde bulunan malzeme üzerinde çalışmasından ve değiştirmesinden meydana gelmiştir. Talebeleri olan genç asilzadelere kendi telâkkisine göre ahlâki-durum hakkında ders vermiştir. Bu derslerin en önemli cümleleri talebeleri tarafından ezberleniyordu. Onun açıkladığı kısımların bazıları talebeleri tarafından kaydedildiği için muhafaza edilmiştir. Derslerinin bu şekli “Büyük Bilgi”de kesin bir surette görülmektedir. İlk cümleler temel cümleleri teşkil etmektedir. Devleti idare edenlerin ahlâkça kusursuz insanlar olmaları gerektiğini ve aksi takdirde başkalarına, yani diğer asîler ve daha küçük timar beyleri üzerinde emretmesi için prestijleri olamayacağı gayet kısa sözlerle gösterilmektedir. Sonra ayrı, ayrı mefhumların ve vecizelerin daha fazla aydınlatıldıkları bir komenter vardır. Fakat bu aydınlatıcı cümleler, yine talebelerin önceki derslerde ezberledikleri, eski kitaplardan alınan iktibaslardı. Talebeler bu iktibasları ezber bildikleri için açıklamaları kolayca öğrenebiliyorlardı. Aşağıdaki tercümenin verdiği metnin dizilişi, Sung devrinin büyük bilgini Chu Hsi (M. S. 1200 de ölmüştür) den kalmaz. O, metnin en büyük kısmının, Konfüçyüs’ün talebesi olan

Tsêng-tzu'nın olduğu düşüncesindedir. Bu açıklamanın içinde bazı Çin bilginlerinin kabul etmedikleri metnin yeni bir bölümünü yapmıştır. Böylece metnin birçok dizilişleri vardır. Fakat metin daima aynı kalmaktadır. (1) Biz bu metnin hiçbir parçasının bizzat Konfüçyüs tarafından yazılmadığı, fakat her iki metnin, verdiği derslerin notları olduğu, yani talebelerinin bütün metni ezberleyip ileride kaydedilinceye kadar naklettikleri kanaatindeyiz. Metin, söylediğimiz şekilde "Li-chi" (Merasimler kitabı) de bulunmaktadır. Bu, m. ö. birinci yüzyılda Konfüçyanist bilginler tarafından daha eski metin parçalarından meydana getirilmiştir. Belki de metin m. ö. yüzyılından evvel mevcut değildi. Fakat daima sözlü olarak naklediliyordu. Bununla beraber, iktisadî şeylerden bahseden son cümleler, meselâ, "zenginliğin elde edilmesi için bir çare vardır. . . ." ve sonra gelen cümleler ayrı tutulursa, metnin Konfüçyüs'ün düşüncelerini doğru olarak verdiğini zannediyoruz. Konfüçyüs'ün iktisadiyatla hiçbir surette ilgisi yoktu. İçinde yaşadığı ve çalıştığı feodal cemiyette bu hiçbir şekilde rol oynamıyordu. Ancak m. ö. üçyüzyılında feodal sistem parçalanıp ikinci bir cemiyet şekli, yani Gentry cemiyeti kurulunca, iktisadî unsurlar birdenbire ve oldukça önemli olarak rol oynamaya başladı.

Bugünkü metine, yukarda bahsedilen filozof Chu Hsi'nin aydınlatıcı cümleleri de ilâve edilmiştir. Bunlar kolayca ayırdedilmektedir. Burada ilk giriş cümleleri ile buna benzer ara açıklamalar bahis mevzuudur.

(1) Bu tercümedeki diziliş Chu Hsi tarafından yapılan "klâsik diziliş" Legge tarafından yapılan İngilizce tercümedekine uyuyor. P. Couvreur tarafından yapılan Fransızca tercümesi ise biraz farklılık göstermektedir. R. Wilhelm'in Almanca tercümesi de "Han devri mektebi" olarak tanınan dizilişi göstermektedir.

“Büyük Bilgi” adındaki kitap, Gentry tabakasının çocuklarının yetiştirilmesi için bir çekirdek olmuştur. Okuyup yazmayı öğrendikten, yani “Küçük Bilgi”yi edindikten sonra Büyük Bilgiyi ezberlemeye başlardı. Her bilgin onu ezbere bilir onun içinde anlatılan devlet nazariyesini anlardı.

Biz bu devlet nazariyesinde demokratik bir şey görmediğimizi istemekten sakınmalıyız. Konfüçyüs feodal bir cemiyette yaşıyordu. Her ne kadar ailesi fakir düşmüş ve içtimai durumu bozulmuşsa da kendisi asilzade sınıfına mensuptu. Ona göre yalnız asilzadelerin “insan” ve büyük ailelerin de “Halk”dan olmaları tabii idi, fakat bu bizim bildiğimiz “halk”dan değildi. Halkın ve memleketin yalnız hükümdar ve onun gurubu içine girebileceğinin aşağıdaki cümlelerle göstermektedir. “Hükümdar, oğullarına ve torunlarına bakmak için bir araziye sahiptir (Li-yün, Li-chi). Yahut,” Büyük bir insan dünyada yalnız kendi ailesini ve Orta’nın (Çinin) devletinde de kendi şahsını görür (Li-yün, Li-chi). Fakat konfüçyüs hayatta iken feodal sistem o kadar bozulmuştu ki, hükümdar tabakası artık göksel hükümdarlık hakkına dayanamıyordu. İçtimai mevkilerini kaybetmiş pek çok asilzade vardı. Topraklarını kaybederek fakirleşmiş olan asilzadeler de vardı. (Konfüçyüs bunlardandı.) Doğuşları itibariyle asilzade olmalarına dayanarak onlar da hükümdarlık etmek için hak arıyorlardı. Bunun için o, asilzadelerin doğum hakkını değiştirdi. Asilzadelerin hükümdarlığa, doğumu itibariyle değil, fakat daha yüksek vasıflardan dolayı hak kazandığını açıklamıştır. Bunlar gerçekten mevcut olduğu zaman hükümdarlığa hak kazanmışlardır. Böylece o, veraset sırasının otomatik olarak babadan oğula geçmeyip, ahlâkan en üstün olanına geçmesi ve bunların işe alımları için çalıştırılması gerektiğini söylemekle ihtilâlcî düşünceleri geliştirmiştir. Bu akide (ki Konfüçyüs burada kendini düşünüyordu, çün-

VIII

kü daima nazır olmak istemiştir) Konfüçyüs'ün düşüncesini gizliyor, bazen de kapalı olarak anlatmak istiyordu. Halefi Mêng-tzu, bu düşünceleri, değersiz bir hükümdarı asilzadelerin kovmalarını haklı gösterecek şekilde daha genişletti. Sonra m. ö. üçyüzüncü yılda yeni bir cemiyet şekli kurulunca, önderlerin ahlâk bakımından en değerli şeylere sahip olmaları hakkındaki Konfüçyanist prensipler Memur - devletin başlıca prensipi oldu. Yalnız buna ahlâki vasıfları hiç münakaşa edilmeyecek olan bir ek (Hükümdar) ilâve edilecekti. Fakat yeni cemiyette Konfüçyanist düşünce demokratik bir şekilde gelişmedi. Çünkü, ahlâki vasıflar ancak esaslı bir yetiştirme ile elde edilebilirdi. Çocuklarına böyle bir terbiye vermek için malî imkânlar yalnız Gentry ailelerinde (büyük arazi sahipleri) vardı.

Konfüçyüs böyle ahlâki bir yetiştirmenin (Büyük Bilgi)de açıkladığı gibi felsefi prensiplerle elde edebileceğini biliyordu. Yetiştirme amelî olarak tatbik edilmeli idi. Bunun için iki yol vardı, hükümdar tabakasının hareketleri ve düşünceleri düzenlenmeli idi. Hareketlerin düzenlenmesine "merasimler" yarıyordu. 300 tane esas kaidesi vardı (Chung-yung) asilzadelerin her hareketini düzenliyordu. Nasıl giyileceği, konuşulacağı, yürüneceği, ve ailesiyle nasıl görüşüleceği tesbit edilmişti. Bunun iki anlamı vardı. Evvelâ bu kaideler ancak uzun bir tedrisattan sonra öğrenilebilirdi. Demekki, aşağı tabakadan bir kimse hiçbir zaman kendisine yukarı tabakadan bir insan süsü veremezdi. Seçkin bir kimse halinden ve hareketlerinden anlaşılırdı. Bununla yüksek tabaka kendisini daima aşağı tabakadan ayırabilirdi. Sonra, merasimler dolayısıyla yüksek tabakanın kendi aralarında görüşmeleri bir düzene giriyor ve medenileşiyordu. Sert ve askerî bir hareket yerine, medenileşmiş, incelmış diplomatik bir hareket geçiyor, böylece yüksek tabaka arasındaki çarpışmalar azaltılmış oluyordu. Fertler için cemiyet

çerçevesi içinde hareket edilebilecek hudutlar çizilmişti.

Yüksek tabakanın düşüncelerinin gelişmesine müzik yarıyordu. Bu bize garip görünebilir. Biz ekseriya müziği, duyguya ve estetiğe dayanan bir hal olarak kabul ederiz. Konfüçyüs ilk olarak bütün hayatı icaplarını bir birlik teşkil ettiğini, havada dolaşan mutlak bir duygunun “L’art pour l’art” (sanat sanat içindir)ın varolmadığını fakat sanatta insan kültürünün bütün diğer anlamlarında olduğu gibi onu meydana getiren insanın şahsiyetinin de ifade olunduğunu anlamıştır. Bunu amelî olarak tatbik edersek, “eğer bir gurup insan üzerine tesir etmek istersem, bunu yalnız onların eşit durumlarını değiştirmekle, onlara ruhi ve insani duygular aşlamakla yaparım. Fakat aynı zamanda onlara muayyen bir sanat çeşidi de göstermem gerekir. Ve yetişmedeki başarının eksiksiz olması gerekirse, o zaman tavsiye ettiğim sanat çeşidi, başka sahalardaki yetiştirme ile elde etmek isteginde olduklarımla aynı uygunlukta olması gerekir.” Bu düşünceler bize bugün garip görülebilir. Fakat onlar Avrupa kültüründe katıyen yeni değildir. Yalnız onları görmemeyi tercih ederiz. Orta çağın Avrupa müziğinde dinleyicilerde ahlâksız düşünceler uyandırdığı için “Venüs ahengi” denilen ahenk, yasak edilmişti. Demek ki, muayyen bir yetiştirmeye tesir eden kilise müziği için yalnız muayyen ahenkler kabul ediyorlardı. İspanyol oyun havalarından sonra Rus halk şarkılarını dinliyen herkes bunların arasındaki ayrılığı görecekti ve bu ayrıntının yalnız estetik bakımından değil, aynı zamanda her iki milletin ruhi durumlarını ifade ettiklerinden anlıyacakları. Japonya son yıllarda Amerikan dans müziğinin çalınmasını yasak etti. Çünkü, hükümet, bazı düşünceler ve hattâ Japonya’ya yeni bir ruhî durum getirmekte olduğu düşüncesinde idi. Konfüçyüs ve onunla beraber Çinliler bizim de kaçınmadığımız bu bil-

giden nazariyata geçmektedirler. Ben eğer asilzadeler arasında muayyen bir ruh durumu elde etmek istersem, müziğin muayyen çeşitlerini yasak ve başkalarını tavsiye etmem gerekir. Konfüçyüs istediği ruhi duruma uyduğu için tavsiye ettiği “klâsik” müziğin sıkıcı olduğunu ve kendisi tarafından nefret edilen ve bir ziyafet esnasında güzel dansözler tarafından yapılan hafif dans müziği olan Ch’eng ve Wei seslerinin daha cazip olduğunu inkâr edemez. Fakat bu yeni müziği yasak etti. Çünkü, bunların müspet ahlâk kaidelerine karşı geldikleri ve insanda ani duygular uyandırdıkları kanaatinde idi. Eğer klâsik senfoni ile tangonun bıraktıkları tesiri mukayese edersek Konfüçyüs’ün bu düşüncesinde haklı olduğunu inkâr edemeyiz.

Fakat, bütün amelî bakımdan bu müzik çeşidinin neden böyle, yahut şu çeşidin neden başka türlü tesir ettiğini katî olarak tesbit edemiyoruz. Yalnız birçok şeylerin zamana bağlı olduğunu, yani eskiden bize tesir eden bir müzik parçasının bugün tesir etmediğini görüyoruz. Buna rağmen bu problem henüz çözülmüş değildir. Bizim “Yüeh-chi” (müzik hakkında notlar)da prensip itibariyle Pythagor ras’ın düşüncesine uyan bir hal denemesi yapılmıştır. Yüeh-chi’nin Konfüçyüs tarafından yazılmadığına şüphe yoktur. Gerçi onun zamanında müzik hakkında yazılmış bir kitap vardı. Bu her halde aynı karakteri haiz olacaktı. Fakat bu eski kitap kaybolmuştur. Bugün mevcut olan ve burada tercüme edilen metin ancak m. s. ikinci yüzyılında derlenmiş ve büyük merasimler külliyyatına (Li-chi) konulmuştur. Fakat bu, eski, belki de m. ö. üçüncü yüzyıla ait olan metinlere dayanılarak yazılmıştı. Çünkü içindekilere göre buna çok benzeyen m. ö. üçyüzcü yıla ait olan müzik hakkında yazılmış başka metinler de vardır. (Lü-shih Ch’un-ch’iu). Yüeh-chi, m. ö. 400 denberi Çinde görülen ve her halde Hindistanın tesiri altında kalmış olan tabiat felsefesinin şiddetli

tesiri altındadır. Biz bugün Pythagoras'ın temel fikirlerini şarktan belki de Hindistan'dan almış olduğunu tahmin ettiğimizden Yüeh-chi ile Pythagoras'ın düşüncelerinin müşterek kaynaktan gelmiş olduğunu ihtimal dahilinde görebiliriz. Tabiat felsefesi (en büyük filozofu Tsou Yen idi) bütün tabiat cereyanlarında bir birliğin varlığını iddia eder. Nasıl ki güneş ve yıldızların hareketleri sayılarla ifade ediliyorsa, takvim de sayılarla hesaplanır. Aynı ayrı tonların birbirleriyle nispetleri sayı ile tesbit edilebildiği gibi, ölçü ve vezinler de aynı ölçü ve vezinlerle olan nispetleriyle tesbit edilebilir. Bundan bu sayı nispetlerinin her birinin aynı oldukları, yahut hiç olmazsa olabilecekleri ve olmaları gerektiği anlaşılmaktadır. Demekki, dünyadaki bütün olaylar, kendinde bütün sayı imkânlarını içine alan "dünya sayısı" ile ifade olunabilirler. Şimdi devletin ödevini insanlara ait şeyleri içine alan sayı nispetlerini kozmik sayılara tamamen uyduracaktır. Hesapla bir seneyi $365 \frac{1}{4}$ gün olduğunu tesbit edersem o zaman temel sayı 4 dür. Eğer seneyi $365 \frac{385}{1539}$ gün olarak tesbit edersem o zaman esas sayı 1539 dur. Fakat buna göre yeni bir ahenk meydana getirmek için takvim, bütün müzik ve bütün ölçüler ve vezinler değişecektir. Eğer memlekette (siyaset bakımından) ahenk yoksa o zaman kozmik ahenk de bozulmuş olacaktır. Astronmlar kozmik ahenkte hangi yanlışın var olduğunu hesaplarlar. Bu esnada dünyada bir ihtilâl çıkar ve yeni bir sülâle gelirse, yeni sülâlenin ilk işi takvim, müzik, ölçü ve vezinlerin hattâ, elbiselerin tesbitidir. Çünkü, elbise parçalarının biribiriyle olan nispetleriyle renkleri de aynı ahenkte olmalıdır. Tabî bu yalnız "resmî" müzik, yani saraydaki asilzadelerin vereşmî kurban merasimlerinde ve ziyafetlerdeki müzik için bahis mevzuudur. Fakat bu müziği kabul etmeyip bir başkasını tercih edince bununla aynı zamanda dünyanın ve insanların

yeni yaratılan ahengini yani sülâleyi reddetmiş olduğunu ifade ederdi. Bu ihtilâlcî bir hareketti ve âsî olarak cezalandırıldı. Bunlardan müziğe siyasi bir unsur olarak ne kuvvetle bakıldığı anlaşılmaktadır.

Biz müziğe siyasetin bir parçası olarak bu kadar değer verilmesine belki gülebiliriz, fakat yukarda gösterdiğim bunun gerçeği olan çekirdeği inkâr edemeyiz; biz müzik ve kozmik kanunlarının kurulma kanunlarındaki bağları inkâr edebiliriz, fakat bunların yerine henüz daha iyi bir açıklama veremeyiz.

Müzik için değerli olanlar, Yüeh-chi'de büyük bir önemi olan dans için de değerlidir. Çin müziği daima dans ile sıkıca bağlı idi. Bugün bile Çinde gerçek bir tiyatro yoktur. Fakat, yalnız opera veya müzikli dans pantomimaları vardır. Demek ki müzik için değerli olan dans için de değerli idi. Muayyen dans içimizde muayyen duygular uyandırmaktadır. Biz bunu da inkâr edemeyiz. Demek ki bir yetiştiricinin ve siyaset adamının ödevleri, eski yetişkiyi verecek duygulu tesirleri ruhi durumla aynı ahenkte yapacak müziği tavsiye etmektedir. Aynı ruhi-durum son yıllarda Avru-panın bazı kısımlarına giren caz müziğinin yasağında ve millî oyunların sanatkârane olarak tekrar canlandırılmasında ifade edilmiştir. Fakat hiçbir yerde bu düşünceler — bu memlekette gördüğümüz gibi — bu kadar katî olarak ifade edilmemiştir. Ve hiçbir yerde Çinde olduğu gibi müzik ve dans yetişki programına bu derece gitmemiştir. Bu metnin üstün değeri de bundan ileri gelmektedir. Klâsik Yunanistan hakkında bir şey bilmediğimiz zaman Eflâtun nasıl garip geliyorsa, bu metinde çok ağır cümlelerle ifade olunan bu düşünceler de bize garip gelebilir. Fakat bu kendi çeşitleri arasında Konfüçyanist mektebinin en önemli ve en özenilmiş metinlerinden biridir.

Konfüçyüs, Chou'lar devrinde (m. ö. 1050 - 247) yetişen ve Çin'e 2000 yıldan beri hâkim olan ahlâki, siyasi, felsefi kanunları kurmuş büyük bir bilgendir. Hayatı hakkında geniş ve esaslı bilgi vardır. Shı-chi (tarihî kayıtlar, Han devrinde yazılmış, m. ö. 206, m. s. 220) uzun bir kısımla ondan bahseder (Shı-chi, bh. 47). Bu kısma göre, Konfüçyüs m. ö. 551 de eski Lu derebeyliğinde (şimdiki Shantung, Doğu Çin) Chi'ü-fu şehrine yakın bir yerde doğmuştur. Ataları Shang sülâlesinden olmakla beraber babası Lu'ya geldiği zaman fakirdi. Konfüçyüs de birçok filozoflar ve siyaset adamları gibi asıl bir soydan gelmiş, fakat sonradan fakir düşmüş bir cemiyet adamı idi. Konfüçyüs adı Kung-fu tzu'dan gelmedir. Yani, üstat Kung demektir. Kendi ismi Chung-ni'dir.

İyi bir asker olan babasını 3 yaşında iken kaybetmiş ve annesi tarafından yetiştirilmiştir. Pek genç yaşta iken geçim derdi ile karşılaşmış, hayatını kazanmak, ailesini geçindirmek için küçük devletlerdeki prenslere özel ders vermek zorunda kalmıştır. Bir taraftan hayatını kazanmak için didinen filozof, diğer taraftan da

okumayı ve iyi bir şekilde kendini yetiştirmeyi bırakmamıştır. Hayatta edindiği tecrübeler ve okuduğu kitaplar kendisini olgunlaştırmış ve tam bir hayat adamı yapmıştır. 19 yaşında evlenmiştir. Bu zamanda Lu derebeyliğinde memurdu. Önce hububat ambarının muhafızı ve sonra da milli arazi memuru olmuştur. Memleketinde siyasi karışıklıklar başgöstermeğe başlayınca kendisine takdir duyguları besliyen Ch'i derebeyinin (Doğu Çin'de bir derebeylik) dâvetini kabul ederek Ch'i'ye gitti. Orada birkaç yıl kaldı. Lu derebeyliğinde durum iyi bir yola girince ve Lu derebeyi tekrar mevkiini elde edince Lu'ya döndü. 501 yılında en yüksek bir mevkie çıktı. Lu'nun Adalet Bakanı oldu. Komşu Ch'i devleti Konfüçyüs'ün nüfuzundan korkmuştu. Bunu önlemek için Lu derebeyine müzisyenler, dansözler gönderdi. Bunun için Lu derebeyinin sefahata daldığını ve yavaş, yavaş doğru yoldan ayrıldığını görünce, hiçbir tehlikeden korkmuyarak doğrudan doğruya kiral ile mücadeleye girişti. Ona göre muhitten kaçınmak, yalnız bir hayata atılmak, yalnız kendini düşünmek iyi bir hareket değildir. Doğru bildiği prensipleri herkese tatbik etmek, fenalıklarla mücadele etmek en doğru bir hareketti. Halbuki kiral onun nasihatlarından bıkmış usanmıştı. Konfüçyüs bu mücadelede bir başarı elde edemeyince görevinden çekildi. Etrafına topladığı öğrencileri ile m. ö. 497 de 13 yıl süren bir geziye çıktı. Bu

müddet zarfında Çin'in bütün feodal hükümetlerini dolaştı. Bu gezi esnasında birçok sıkıntılar çekti ve tehlikeler atlattı. Her yerde siyasetçi ve memur olarak çalışmak istedi. Fakat, kendini kabul ettiremedi, bütün teşebbüsleri boşa gidince memleketine döndü. Artık siyasi bir rol oynamadı. Hayatının son senelerini edebî çalışmalar ve talebelerine ders vermekle geçirdi. M. ö. 479 da öldü. Mezarı Ch'iu-fu şehrinde dir.

Çin felsefesinin iki esaslı cereyanı Lao tzu ve Kung-tzu ile başlar. Lao tzu eski Çin görüşünü teorik bir şekilde kullanarak şahsi kayıtsızlık ve Tao mefhumu (Tao, bütün varlıkların takibettiği yol ve insanların hareketlerini yöneten en gerçek varlık ve kâinatın çıkağı) üzerine dayanarak indivüalist bir felsefe kurdu. Fakat onu bir mektep haline getirememiştir. Çünkü ferdiyetçi ve anarşist bir akide Çin bünyesine uygun gelmiyordu. Böylece bu mezhep ancak muayyen bir zümrenin girebileceği bir meslek olarak kalmıştır.

Konfüçyüs ise, amelî hayat sırasına göre bir ahlâk sistemi kurmağa çalıştı. Çünkü o zaman memleket siyasi, ahlâki ve sosyal çürüme içinde idi. Bunun için, ahlâki, siyasi, sosyal düzen için kanunlar kurdu. İşte Konfüçyüs'ün felsefesi, ahlâk felsefesi ve devlet felsefesi şeklinde iki yolda gelişmiştir

Devlet felsefesi; Konfüçyüs'ün sosyal du-

rumu ile (o zamanki hükümet şekli ile kendi aile durumu) ilgilidir. Zamanında devlet feodal idi ve asıl ailelerden müteşekkildi. Bunun idaresinde halk vardı. Burada aile toplumun temelidir, devlet ise ailenin bir genişlemesidir. Yani aileden örnek alınarak kurulmuştur. Bu şekilde bu felsefenin temelini fert değil aile, dolayısıyla devlet teşkil ediyordu. Kurduğu akide aile fertleri arasındaki bağları göstermekle beraber, hükümdarla tebası arasındaki münasebeti gösteriyordu. Bu da daha ziyade hükümdarın lehinde olarak düzenlenmişti. Bu felsefenin hükümdar tabakasının felsefesi olduğunu ve halk için olmayıp yüksek tabakaya ait olduğunu görüyoruz.

Ona göre, “hükümdarın hareketleri rüzgâr gibidir. Halk ise otlara benzer. Rüzgâr otların üzerinden geçtiği zaman otlar eğilir.” Bu şekilde imparatorun halkın üzerinde derin bir nüfuzu olduğunu belirtiyor. Fakat “hükümdar devletin babasıdır, halkı çocuğu gibi sevmelidir, halk da ona itaat etmelidir. İşleri düzenlemek ve buyrukları yerine getirmek için, imparator imparatorca, asiller asilce, halk da halk gibi hareket etmelidir.” demekle hükümdarın ve halkın kendine göre ödevleri olduğunu gösteriyor. “Memleketi doğru bir şekilde yönetmek için, o kimsenin önce kendi ailesini yetiştirmesinin

gerektiğini” kuvvetle ileri sürüyor.

Konfüçyüs’ün devlet felsefesinde ibadet ve âyinlerin, müziğin önemli bir yeri vardır (müzik insanî olan hislerin ifadesidir). Ona göre, “merasim ve müziğe bağlı olan bir kimse erdemli bir insandır. Müzik içten gelir, kültürü vücuda getirir. Müzik ve merasimler olduğu zaman insanlar arasında nefret ve kavga olmaz, harb silâhları kullanılmaz, 5 ceza tatbik edilmez, ve semanın oğlu (İmparator) kızmaz. Müzik erdemi göstermek ve merasimlerde fenalığı önlemek için yapılmıştır. (bak, Yüeh-chi) Bura - dan, Konfüçyüs’ün müzikle bir memlekette (dünyada) genel ahengi ve merasimlerle de cemiyeti islâh etmek istediği görülüyor.

“Bütün hayat merasimlere göre düzenlendiği zaman insanın ömrü gökyüzündeki olayların cereyanına tamamen uyabilir.” Bununla da, insanlarla gök arasında bir bağ olduğunu tebarüz ettiriyor. O zamanda gök kültü olduğu için tabiat felsefesinin izlerini görebiliyoruz. Burada temel mefhumu Tao’dur. Bu, yıldızların yolu ve göksel olayların kanuni seyridir. Aynı zamanda insanlara da tatbik ediliyor. Gökyüzündeki olaylar nasıl tabiat kanunlarına göre hareket ediyorsa, insanların ömrü de gökyüzündeki olaylara uygun olarak geçer. Bundan başka

bu gök kültü dolayısıyla en yüksek aile şefi olan imparator babası olan göğe bizzat kurban vermek zorundadır. Bu şekilde buna, çok önem verdiği atalar dini de girmiş oluyor.

Konfüçyanizmin ikinci temeli de âmeli ahlâk sistemidir. Metafizik ve tasavvuf hiç düşünülmemiştir. “Bu âlem nasıl yaratılmış olduğu onca bir mesele değildi. Asıl mesele, bu âlemi nasıl idare edebileceğimizin ve düzenliceğimizin anlaşılmasıdır. Dünya tabiat kanunundan ayrılmıyacağı için, insanların düzen ve yönetimine ihtiyacı yoktur. Tabiat kanunlarından uzaklaşan insandır. İşte insanı tabiat kanunlarına tâbi kılan şey de ahlâktır.”

Ahlâki düşüncelerin kökü jen'dir. Bu kelime insanların birbirine karşı gösterdikleri nazikâne duygular ve sevgidir. Jen'in noksanlığı dostluk duygularının yokluğundan ileri gelir.

Konfüçyüs bir insanı olduğu gibi değil, olması gerektiği gibi görüyor. Onca, ideal bir insan erdemli, lütufkâr, iyi ve âdil bir kimsedir. (Metnimizde geçen ve Chün-tzu denilen ideal insan budur.) “Bir insan yalnız kendi tarafına değil herkese karşı iyi olmalıdır. Erdem kolay ve insan için en tabii bir harekettir. Zaten insan yaradılış itibariyle iyidir. Bir insan doğru yoldan çıkmamak isterse, kendi tabii gi-dişini takibetmeli” Konfüçyüs'ün insan karakteri üzerindeki bu düşünceleri biraz idealizme kaçıyor.

Konfüçyüs yalandan ve sahte hareketlerden nefret eder. “İnsanın hayatı namuslu olarak geçmeli, eğri yollardan giderse felâkete mâruz kalır. Namuslu olan bir kimse ne kendini, ne de başkasını aldatır. Doğruluk insan kalbinin en doğru bir ifadesidir. İnsanların tabiatı birtakım âdet ve geleneklerle bozuluyor. Bunun için âdet ve gelenek şekillerine dikkat etmek lâzımdır. Çünkü, bir insan erdemli değilse ve sağlam bir karakteri yoksa, o her ne kadar güzel âdetlere riayet etse de bunlar bir yaldızdan başka bir şey değildir.”

Konfüçyüs bu gibi yüksek düşüncelerle Çin cemiyetinin en esaslı ahlâk sistemini kurmuş ve milyonlarca insanın kalbine nüfuz etmiş ve arkasından sürüklemiştir.

Hayatı olduğu gibi gören büyük üstat, ferdin bu şekilde iyi ve erdemli olmasını istemekle beraber, cemiyetin ihyasını da düşünmüş sosyal ödevlerin fertler arasındaki münasebetlerden doğduğunu kabul ettiği için Hsiao akidesini kurmuştur. Bu, aile fertlerinin yekdiğerine karşı olan vazifeleri demektir. Burada çocuklar ana babalarına, küçük kardeşler büyük kardeşlerine, kadınlar kocalarına kayıtsız şartsız itaat etmek zorunda idiler. Arkadaşlar ve vatandaşlar da birbirlerine karşı yaşa göre saygı ve dostluk duygularını beslemeli idiler. Konfüçyüs bu münasebetleri daha ziyade genişletmiş ve hükümdarla halk arasındaki bağları kurmuştur. Bu şekilde ah-

lâk felsefesi ile devlet felsefesi birbirine bağlanıyor.

Konfüçyüs Ju'lar gurubuna dahildi. Konfüçyanistlere sonradan verilen addır. Yani, bilginler, edipler dinidir. Üniversitede ilim ve edebiyat tahsil edenlerle prensler ve bütün aydın tabaka bu mezhebe dahildir. Ju'lar daha önceleri şaman olarak çalışan papazlara verilen addı. Bunlar bilgiyi yalnız kendileri için saklıyorlardı. Bir zaman sonra mesleklerini değiştirmek zorunda kaldılar. Köylere giderek köy şamanı oldular. Bazıları şehirlere giderek yüksek öğretim öğretmeni oldular. Bunlar aynı zamanda cenaze merasimlerini, düğünleri, ve kurban merasimlerini düzenlediler. Bu sınıf Çin kültürüne formalistik bir unsur getirmiştir. Bunlar bu kaidelere doğru bir şekilde riayet edilmesinin yalnız bir insan için lüzumlu olduğundan değil, göksel ve dünyaya ait bir düzenin ifadesi olduğu için önem veriyorlardı. İşte Konfüçyüs de bu noktaya değer vererek felsefesini genişletmiş ve merasimleri en önemli bir şekil olarak kabul etmiştir.

Chou'lar devrinin ortalarında müzik ve merasimler ihmal edilmişti. O eski metinleri tophıyarak kendi derslerinde kullanmak üzere değiştirmiş, kendi düşüncelerini de ilâve ederek bir el kitabı şeklinde kullanmıştır. Kendisinin de söylediği gibi, "Ben fıtrî bir bilgi sahibi insan değilim, fakat eskiyi seven ona inanan ve onu bu bilgi içinde aramağa çalışan, okumayı seven

bir insanım.” Bu şekilde Chou’lar medeniyetini naklatmıştır denilebilir. Konfüçyüs’ün bu yolda hazırladığı 6 eseri olduğu, tarihî kayıtlardan faydalanarak Ch’un-ch’iu’yı (ilkbahar ve sonbahar kayıtları) meydana getirdiği, Shih-ching’i ve Li-chi’yi düzenlediği ileri sürülür. Diğer 3 kitabı kendi yazmadı ise de, bunları halka öğretmek için kullanan ilk insandı. Bunlar Konfüçyanistlerin çalışma konusu olmuştur.

Chuang-tzu (Lao-tzu’dan sonra Taoizmin en kuvvetli müdafii) der ki: Shi-ching (şiir kitabı) hedefleri, Shu-ching (tarih kitabı) olayları, I-ching (değişiklikler kitabı) Yang ve Ying unsurlarının prensiplerini gösterir. Yüeh-chi (Müzik) ahengi sağlar, Li-chi (âyinler) hareketleri düzenler, Ch’un-ch’iu da ödevleri açıklar. O bunlarla bir kimseyi yetiştirecek, olgun, faydalı ve değerli, kültürlü bir eleman verecekti. Bu şekilde o eski Çin’de ne çiftçi, ne tüccar, ne de sanatkâr olan, fakat profesyonel bir öğretmen ve kuvvetli bir memur olan, centilmen sınıfını aydınlatan ve yetiştiren ilk insandır.

Konfüçyüs’ün öğrencileri onun kurduğu mezhebin her kolunu ayrı ayrı takibetmiş, kimisi ahlâk ilmi, kimisi müzik, kimisi de merasimler üzerinde çalışmıştır. Bunlar arasında bu mezhebi en gerçek bir surette takibedenlerden Meng-tzu ve Hsün-tzu vardır.

Meng-tzu: (m. ö. 372 - 289). Konfüçyüs mektebinden yetişmiş, ondan ayrılmamış ve bu

mezhebi yükseltmeğe çalışmıştır. Konfüçyüs mektebinde değişiklikler yapmışsa da, kendi başına bir mektep kuramamıştır.

Hsün-tzu (m. ö. 298-238) felsefesi, Meng-tzu'nun felsefesinden daha sistemlidir. Merasimleri ahlâkın temeli olarak kabul ediyor, çünkü insanlar aslen fena olduğu için şiddetli ve kuvvetli bir hükümete ihtiyaç olduğunu ileri sürüyor. Bu hükümet insanlara fitrî olarak bilmedikleri erdemi öğretecekti.

Ankara: Ağustos 1945

Dr. Muhaddere Nabi Özerdin

BÜYÜK BİLGİ

(Ta-hsüeh)

Üstadım Ch'eng der ki: "Büyük Bilgi Konfüçyüs tarafından bırakılan bir kitaptır. Ve ilk öğrencilerin gireceği erdem kapısıdır. Eski insanların bilgileri için takibettikleri düzeni anlayabilmek, sadece bu eserin çözümlenmesine ve bundan sonra gelen Mêng-tzu'ye bağlıdır. Öğrenciler derslerine bununla başlarsa, yanlışlardan uzak kalacakları ümid edilir ¹.

Konfüçyüs'ün Metni

1 — Büyük Bilgi'nin bize öğrettiği şey, yüksek erdemi açıklamak, insanları (halkı) sevmek ve en yüksek erişkenlikte kalmaktır.

2 — Erişilen noktayı bilmek, takibedilen gayeyi tesbite yarar. Takibedilen şey olduktan sonra büyük bir sükûnete erişilir. Bu sükûneti barış takibeder. Bu barış insanı düşünmeğe götürür. Bu düşünce de insanı elde etmek istediği şeye eriştirir.

3 — Her şeyin bir çıkışı ve sonu vardır. İşlerde de bir başlangıç ve sonuç vardır. Önceyi ve sonu bilmekle Tao'ya yaklaşılr.

4 — Erdemi bütün dünyaya anlatmak isteyen eski insanlar, önce kendi memleketlerini düzenlettiler. Memleketlerini düzenlemek isteyenler, kendi ailelerine iyi olmayı öğrettiler. Ailelerine iyi olmayı öğretmek isteyenler, ken-

dilerini yetiştirdiler. Kendilerini yetiştirmek isteyenler, önce kalblerini düzelttiler. Kalblerini düzeltmek isteyenler, düşüncelerinde samimî oldular. Düşüncelerinde samimî olmak isteyenler, bilgilerini yükselttiler. Bilginin yükselmesi şeylerin (maddenin) incelenmesini sağlar.

5 — Madde incelendikten sonra bilgi tamamlanır. Bilgi tamamlandıktan sonra düşünceler samimî olur. Düşüncelerde samimiyet olunca kalbler düzelir. Kalbler düzeldikten sonra vücut yetiştirilir. Vücut yetiştirildikten sonra ailelere iyi olmanın yolu öğretilir. Aileler iyi olmayı öğrendikten sonra memleket düzenlenir. Memleket düzenlendikten sonra dünyada barış ve sükûnet olur.

6 — İmparator'dan en aşağı halk kütlesine kadar herkes vücudu yetiştirmenin temel olduğu hususunda birleşmelidir.

7 — Bir şeyin kökü bozuk olduğu zaman ondan meydana gelen şeyin ıslah edilmesi mümkün değildir. Büyük bir değeri olan şeylere önem vermemek ve fena olan şeylere fazlaca değer vermek imkânsız bir şeydir.

*
**

Konfüçyüs'ün sözlerini içine alan klâsik metinlerin ilk kısımları filozof Tsêng tarafından yapılmıştır. Tsêng'in komentarını içine alan 10 kısımlık açıklamalar öğrencileri tarafından kaydedilmiştir. Eserin eski kopyesindeki levha-

ların iyi düzenlenmemesinden dolayı pek çok karışıklıklar görülmüştür. Fakat ben bunu, filozof Tsêng'in hükümlerine dayanarak ve yeni klâsik metni gözden geçirerek yeniden düzenledim.

Filozof Tsêng'in Komentarı ²

Kısım: I

1 — K'ang'a yapılan bildirikte denmiştir ki, "o, erdemi yükseltmeğe gücü yeten bir insandı ³."

2 — T'ai-chia'da "o, göğün yüksek buyruğunu yerine getirdi" denmiştir ⁴.

3 — İmparator Yao'nın buyruklarında "o, kendi erdeminin yükseltmeğe gücü yeterdi" denmişti ⁵.

4 — Bunların hepsi kendilerini yükselttiler ⁶.

Komentarin birinci kısmı yüksek erdemin açıklamasını gösteriyor.

Kısım: II

1 — T'ang'ın banyo teknesinde şunlar yazılıdır: "Eğer bir gün kendini ıslah edersen, her gün böyle olmaya çalış. Böylece her gün yenilik olsun ⁷."

2 — K'angd'a olan demeçte: "Yeni insanları harekete getir." denmiştir ⁸.

3 — Şiir kitabında (Shih-ching) denmiştir

ki: “Chou, her ne kadar eski bir devlet ise de, düzeni yeni idi.”

4 — Bundan dolayı büyük bir insan her şeyde en yüksek gayretini sarfeder.

İkinci kısım komentar insanları ıslah etmeyi açıklar.

Kısım: III

1 — Şiir kitabında denmiştir ki: “1000 li’lik” bir imparatorluk arazisi halkın oturduğu yerdir⁹.”

2 — Şiir kitabında denmiştir ki: “Sarı bir kuş bir tepenin kenarına konuyor. Üstat dedi ki, o bir yere konduğu zaman önceden nereye konacağını bilir. Bir insanın da bu kuş gibi davranması mümkün değil midir?”

3 — Şiir kitabında denmiştir ki, Kırıl Wen çok yüksek bir insandı. Oturduğu yere sonsuz ve büyük saygı duygularıyla bakardı. Bir hükümdar olarak çağını iyilik yapmakla geçirdi. Bir devlet adamı olarak halktan saygı görerek yaşadı. Bir oğul olarak ailesine bağlı kaldı. Bir baba olarak da can’a yakın ve iyimser göründü. Memleket için büyük bir bağlılıkla çalıştı¹⁰.

4 — Şiir kitabında denmiştir ki, “Ch’i’nin kıvrımlı yollarına bak. Yeşil Bambular ne kadar mahteşem! İşte bizim zarif ve olgun prensimiz! Bir şey kesildiği zaman eğlenir, oyulduğu zaman düzenlenir. Böylece o kendini yetiştirir. O ne kadar ağırbaşlı ve saygı değer! Ne kadar

yüce ve olgun! Bizim iyi ve yüksek prensimiz asla unutulmaz.” Bu şöyle açıklanır: “Kesmek ve eğelemek” bilgi üzerinde çalışmağı gösterir. “Oymak ve düzenlemek” kendini yetiştirmeğı açıklar. “Ne kadar ağırbaşlı ve saygı değer” sözleri o insanın iyi duygularla dolu olduğunu gösterir. “Yüce ve olgun” sözleri de gönülden geldiğı sezilen korkuyu anlatır. “Bizim zarif ve olgun prensimiz aslâ unutulmaz” cümlesinden, erdemi eksiksiz ve tam olduğı zaman halk onları unutmaz, demek olduğunu anlarız.

5 — Şiir kitabında denmiştir ki, “Ah, ilk kırıllar unutulmaz.” Büyük insanlar değerli saydıkları şeyleri değerli kabul ederler. Ve beğendikleri şeyleri severler. Aşağı insanlar, memnun oldukları şeylerden hoşlanırlar. Ve faydalı buldukları şeylerden faydalanırlar. Bundan dolayı eski kırıllar unutulmaz.

Üçüncü kısım komantar, en yüksek erişkinlikte kalmayı açıklıyor.

Kısım: IV

Üstat diyor ki: “Ben çekişmeleri işittiğim zaman başkalarına benzerim. İnsanları çekişmeğe götürmiyen ihtiyaçlar nelerdir?” Bu şekilde hırsız olanlar kendi buyruklarını yaptırmaya imkân bulamazlar. O zaman insanların dimağında büyük bir korku yer alır. Buna “Temeli bilmek” denir.

Dördüncü kısım komentar, temelli (başlangıcı) ve sonu açıklıyor.

Kısım: V

1 — Buna çıkağı bilme denir.

2 — Buna bilginin eksiksizliği denir.

Beşinci kısım komentar maddeyi araştırmayı ve bilgiyi en yüksek dereceye erdirtmeyi açıklar. Fakat şimdi kaybulmuştur. Ben bunu tamamlamak için bilgin Ch'eng'in düşüncelerini kabul etmeğe cesaret ettim. Aşağıda olduğu gibi "Deyimlerin anlamı," "Bilginin eksiksizliği Maddeyi incelemeye bağlıdır." Eğer biz bilgi-mizi en üstün dereceye yükseltmek istersek, temasa geldiğimiz bütün maddelerin temelini araştırmalıyız. Bir insanın dimağı bilgi için teşekkül etmiştir. Dünyadaki şeylerin mutlaka bir temeli vardır. Fakat bütün bu temeller uzun zamandanberi incelenmiyor. Ve bunun içindir ki insanların bilgileri tamamlanmıyor. Büyük bilgi (Ta-hsüeh) dünyadaki şeyleri öğrenmek istiyenlere öğretir. Bunun için, kazandığı bilginin prensiplerini en üstün noktaya erişinceye kadar araştırmakta devam ederek, uzun bir zaman çabaladıktan sonra her şeye baştan sona kadar nüfuz ederek anlıyacaktır. Bundan sonra her şeyin kalitesi ister içsel, ister dışarı olsun, ince olsun, kaba olsun hepsi ve bizim düşüncelerimiz en temel noktalarına kadar aydınlanacak-

tır, anlaşılacaktır. İşte buna şeylerin araştırılması ve bilginin eksiksizliği denir.

Kısım: VI

1 — Düşüncelerimizde samimî olmakla ne kastedilir? Fena bir kokudan nefret eder ve güzel bir şeyi beğenirken kendini aldatmamaktır. Buna mütevazı olmak denir. Bunun için olgun bir adam yalnız olduğu zaman kendini kollamalıdır.

2 — Yalnız yaşayan basit bir insan için olacak bir fenalık yoktur. O, yüksek bir insan gördüğü zaman kendi fenalığını gizler. Ve iyi taraflarını gösterir. Fakat, başkaları saklı olan akciğer ve böbrekleri gördüğü gibi onu görür. Bunda ne fayda vardır? Bunun için bir örnek verilir, “içte olan bir şey dıştan da görülür.” Bunun için yüksek bir insan yalnız olduğu zaman dikkatli davranmalıdır.

3 — Tsêng-tzu demiktir ki: “10 gözün gördüğü ve 10 elin gösterdiği şeye saygı ile bakmalıdır.”

4 — Zenginlik bir evi süsler. Erdem ise insana iyi olmayı öğretir. Dimağ geliştiği zaman vücut sükûnette olur. Bunun için olgun bir insan düşüncelerinde samimî olmalıdır.

Altıncı kısım komentar, düşüncelerde samimî olmayı açıklar.

Kısım: VII

1 — Vücudu yetiştirmenin, düşüncelerin iyi olmasına dayandığını söylemekle ne kastedilir? Eğer vücut heyecanların etkisi altında kalırsa ıslah edilemez. Eğer korku, neşe, keder ve felâketlerin etkisi altında kalırsa yine ıslâh edilemez.

2 — Dimağ var olmasaydı, biz bakar fakat göremezdik, yediğimiz şeylerin tadını bilemezdik.

3 — Bu, vücudu yetiştirmenin, düşüncelerin ıslâhına dayandığını anlatıyor. Yedinci kısım komentar, düşüncelerin ıslâhını ve vücudu yetiştirmeyi açıklıyor.

Kısım: VIII

1 — Aileyi ıslâh etmenin vücudu yetiştirmeye bağlı olduğundan ne kastedilir? İnsanlar sevgi gösterdikleri şeylerde beraberdirler. Nefret ettikleri ve sevmedikleri şeyler üzerinde de bir düşüncededirler. Korku ve saygı duydukları şeylerde yine beraberdirler. Keder ve teessür duydukları ve kaba, küstah oldukları zamanlarda hepsi yine beraberdirler. Böylece, dünyada sevdiğini ve sevdiği şeyin fena taraflarını ve nefret ettiği şeyi ve onun iyi taraflarını bilen pek az insan vardır.

2 -- Halk arasında söylenen bir atasözü vardır: "Bir insan, oğlunun fena tarafını bil-

mez, ve aynı zamanda yetiştirdiği buğdayın olgun olduğunu anlamaz.

3 — Bir kimse kendini yetiştiremezse ailesini ıslâh edemez, denmesi bunun içindir.

Sekizinci kısım komentar, vücudu yetiştirmeyi ve aileyi ıslâh etmeyi açıklıyor.

Kısım: IX

1 — Memleketi doğru bir yolda yönetmek için, evvelâ o kimsenin kendi ailesini ıslâh etmesinin gerektiğini söylemekten kastedilen şey nedir? Bir kimse kendi ailesini ıslah edemezse, başkalarını yetiştirmesinin imkânı yoktur. Böylece olgun bir kimse kendi ailesini ihmal etmeksizin melemketine ait işleri yapar. Hüküdarın yaptığı işlerde evlâtça bir saygı vardır. Büyüklerin yaptığı işlerde kardeşçe bir itaat vardır. Bir kütlenin gördüğü işlerde ise iyilik vardır.

2 — K'ang'a olan demeçte denmiştir ki: "Siz bir çocuğa bakıyormuş gibi davranmalısınız." Çocuğuna karşı derin bir sevgi besleyen bir anne, onun isteklerini yerine getirmezse de yine bunu yapmaktan uzak kalmaz. Evlendikten sonra çocuk yetiştirmesini öğrenemeyen kimse yoktur.

3 — Bir aileye lûtfkâr davranmak, bütün

memlekete karşı iyi hareket etmek demektir. Bir aileye karşı nazik davranmakla, bütün memlekete nazik davranılmış olur. Bir insanın hırsı, fesathı bütün memlekette karışıklığa sebebiyet verir. Onun etkisi böyledir. Şöyle bir söz vardır: “İşler bir tek kelime ile yok olur, bir imparatorluk da bir kimse tarafından kurulur.”

4 — Yao ve Shun İmparatorluklarını iyilik yapmakla idare ettiler¹¹. Halk da onları takibetti. Chieh ve Chou memleketlerini kötülükle yönettiler. Halk yine onları takibetti. Onların buyrukları, istedikleri şeylere karşı gelirse halk onları takibetmez, böylece, hükümdarlar halkın iyi olmasını isterlerse, kendilerinin iyi olmaları gerektir. Ve halkın yapmasını istemediği şeyi kendisi yapmamalıdır. Kendinde olan iyilikleri başkalarına gösteren bir kimse yoktur.

5 — Böylece memleketin idaresi ailenin ıslahına dayanıyor.

6 — Şiir kitabında denmiştir ki: “Şeftali ağacı ne kadar güzel ve narin. Yaprakları ne kadar bol. Genç kız kocasının evine gidiyor, kâhyasına buyuruyor.” Kâhyaya böyle buyruklar verilirse, memleket halkı yetiştirilmiş olur.

7 — Şiir kitabında denmiştir ki: “Onlar ödevlerini büyük erkek kardeşlerine bırakıyorlar. Küçük kardeşlerine mevkilerini terk ediyorlar.” Onlar (hükümdarlar) mevkilerini kar-

deşlerine bırakılırsa, o zaman memleket halkı yetiştirilir.

8 — Şiir kitabında denmiştir ki: “Onun davranışlarında bir yanlış yoktur. O, bütün memleket halkını iyi yola götürdü.” Bir hükümdar iyi bir baba, iyi bir oğul ve iyi bir kardeş örneği olursa, herkes onun yolundan gider.

9 — Bu, memleket düzeninin ailenin ıslahına dayandığını anlatıyor.

Dokuzuncu kısım komentar, aileyi ıslah etmeyi ve memleketi idare etmeyi açıklıyor.

Kısım: X

1 — Bütün imparatorlukta barış ve sükûnet sağalamanın, kendi memleketini yönetmeye bağlı olduğundan ne anlaşılır? İmparator kendi yaşına göre hareket ederse halk da evlâtça hareket eder. Büyüklerine karşı gereken hareketi yaparsa halk ona kardeşçe bağlılık gösterir. Küçüklere karşı merhamet gösterirse, halk ona karşı gelmez. Böylece bir imparator kendi hareketlerini düzenliyecek bir prensibe sahiptir.

2 — Bir kimsenin büyüklerinde sevmeyişi, kendinden aşağı olan insanlara iyi davranmaması, aşağı insanlarda nefret ettiği şey, büyüklerine iyi hizmet etmemesi; kendinden üstün olanlarda hoşlanmadığı şey, kendinden aşağı olanlara değer vermemesi; geride olanlarda sev-

mediği şey, önde olanları takibetmemesi sağ taraftan hoşlanmaması, sol tarafa değer vermediği içindir. Soldan nefret etmemesi, sağa önem vermediği içindir. Bütün bunlar bir kimsenin hareketlerini düzenliyecek ve doğrultacak prensipler demektir.

3 — Şiir kitabında denmiştir ki: “Halkın ana babası olan prensler ne kadar memnundurlar (bahtiyardırlar).” Bir prens halkın sevdiği şeyi sever ve halkın nefret ettiği şeylerden nefret ederse ona halkın ana babası denir.

4 — Şiir kitabında denmiştir ki: “Güney tepeler sağlam kayalarla yükselmiştir. Büyük ve olgun üstat Yin, herkes size bakıyor¹².” Memleketi yönetenler dikkatli olmaz ve âdi bir benciliğe doğru giderlerse, memleketin yüz karası olurlar.

5 — Şiir kitabında denmiştir ki, “Yin Hanedanı hükümdarları egemenliklerini kaybetmeden önce Tanrı ile beraber diler. Yin Hanedanından ibret al! Büyük buyruklar kolay değiştiremez.” Halkı kazanmakla imparatorluk elde edilir. Halkı kaybetmekle, imparatorluk da kaybedilir.

6 — Bundan dolayı imparator evvelâ kendi faziletine ihtimam gösterecek. Fazilet sahibi olmak ona halkı kazandıracak. Halkı kazanmakla ülkesini elde edecek. Ülkesini elde etmekle servet sahibi olacak. Serveti elde etmekle onu iyi bir şekilde kullanabilecek.

7 — Erdem temel, zenginlik ise sonuçtur.

8 — Eğer temel ikinci ve sonuç birinci mesele olarak kabul edilirse, halk daima mücadele edecek ve hırsı öğrenecek.

9 — Servetin toplanması halkı dağıtmaya bir vesiledir. Bunu halk arasında taksim etmek, halkı kendine çekmektir.

10 — Böylece hükümdarın sözleri doğru luğa aykırı olarak kullanılırsa bu sözler olduğu gibi ona geri gelir. Servet imparator tarafından elde edilirse, bu servetin yok oluşu da aynı şekildedir.

11 — K'ang'a olan demeçte denmiştir ki: "Göğün buyrukları daimi değildir." Bizim prensiplerimiz iyi ise, onu kazanabiliriz. Fena ise, kaybederiz.

12 — Ch'u-shu'da denmiştir ki: "Ch'u derebeyliğinde hiçbir şey değerli olarak kabul edilmez. Yalnız değerli olan iyiliktir ¹³.

13 — Amca Fan (Kıral Wen Wang'ın amcası) demiştir ki: "Bizim ölmez insanımız (Kıral Wen) değerli olmağa asla önem vermez. Onun değerli olarak kabul ettiği bir şey varsa, o da ailesine olan sevgisidir."

14 — Ts'in devletinin demecinde denmiştir ki: "Eğer benim iyi, karakter sahibi, fena kabiliyetleri olmıyan, sabırlı, her şeyi hoş gören, başkalarının kabiliyetlerini kendi kabiliyetiyle aynı gören, olgun insanları kalbiyle seven, onlara tahammül edebilen ve kullanabilen

bir nazırım olsa, o çocuklarımı, torunlarımı korur ve memlekete ait kazançları göz önünde tutar. Fakat o, değerli olanlara karşı kıskançlık gösterir ve onlardan nefret eder veyahut olgun insanlara karşı gelir ve onların ilerlemelerine mâni olur, ve onlara tahammül edemezse; böyle bir nazır benim çocuklarımı, torunlarımı koruyamaz, o, memleket için tehlikeli olmaz mı? ¹⁴

15 — Gerçek fazilet sahibi bir insan böyle bir kimseyi uzağa ve barbar kabîleleri arasına gönderir. Orta imparatorlukta (Çin’de) bırakmaz. Bu “faziletli insan, insanları seven ve onlardan nefret eden kimsedir” demektir.

16 — Değerli bir insan görüp de ona bir memuriyet vermemek, yahut bu işi pek çabuk yapmamak saygısızlıktır. Değersiz insanları görüp de onu uzaklaştırmamak, veyahut bunu uzun bir zaman sonra yapmak yanlış bir davranıştır.

17 — İnsanların nefret ettiği kimseleri sevmek ve başkalarının sevdiği kimselerden nefret etmek, insanların tabii duygularını tahkir etmek demektir. Böyle hareket eden kimselere felâket çabuk gelir.

18 — Böylece, bir hükümdarın takibettiği büyük bir yolu vardır. Samimiyet ve bağlılıkla bunu elde eder. Kendini beğenme ve kayıtsızlık onu, bu yoldan uzaklaştırır (kayebttir).

19 — Zenginliğin elde edilmesi için büyük bir çare vardır. Üretenlerin, çok sarfedenlerin

az olması gerekir. Üretmede çalışma, sarfiyat da tutumluluk olursa, servet daima yeter.

20 — İyi insanlar, servetleri vasıtasıyla kendilerini seçkin bir insan yaparlar. İyi olmayan insanlar ise varlıklarını kullanarak servetlerini yükseltirler.

21 — Hükümdarın lûtfkârlığı halkın doğruluğu sevmemesi mümkün değildir. Doğruluğu seven kimsenin işlerini sonuna kadar başar-ması vâki değildir. Hazinedeki servetin onların (hükümdarların) serveti olması mümkün de-ğildir.

22 — Meng Hsien-tzu demiştir ki: “Atlara ve arabalara bakan, tavuk vedomuzlara bakmaz. Ambarlarında buz saklıyan bir aile koyun ve inek yetiştiremez. 100 arabası olan bir aile halk-tan vergilerini toplıyan nazır tutamaz. Böyle bir nazıra sahip olmaktansa, hırsızlık eden bir nazıra sahip olmaları daha iyidir. Buna göre, devlet kâra kâr olarak bakmalı, doğruluğu da kâr olarak kabul etmeli demektir ¹⁵.

23 — Bir kimse bir memlekete veya bir aileye hâkim ve başlıca işi serveti kullanmak ol-duğu zaman, aşağı bir insanın mutlaka etkisi altında kalır. Bu gibi insanların iyi olduğunu zanneder. Bu insan memleketi yönettiği za-man, zarar ve fenalıklar hemen gelir. Onun ye-rine iyi bir insan gelse de, bunlara karşı gele-mez. Bu, “bir memleket kazancı yalnız refah

için değil, aynı zamanda bu refah insanlık için” demektir.

Onuncu kısım komentar, memleketi yönetmeği, barış ve sükûn içinde tutmayı açıklar. Bütün bu on kısımlık komentar içinde genel bir şekilde eserin başlıca konusunun hedefi olarak bahsedilen dört kısım ve eserin temel kısımlarını önemle belirten altı kısım vardır. Beşinci kısım, gerçek erişkenliği anlamayı, altıncı kısım da gerçek bir samimiyet temelinin ne olduğunu gösteriyor. Bu iki kısım öğrencilerin özel dikkatlerini çekmeli. Bu kitap basit olduğu için okuyucu hoşlanmamazlık etmesin.

MÜZİK HAKKINDA NOTLAR

(Yüeh - chi)

Birinci Bölüm:

Bütün sesler dimağdan çıkar. Dimağın çalışması dış etkililerle olur. Dış etkiler vasıtasıyla meydana gelen hareketler ses halinde şekillenir. Bu seslerin birbirine etkisinden birtakım değişiklikler husule gelir. Bu değişikliklere ton denir. Bu tonlar insana neşe verir. Ve kalkan, balta, sorguç, öküz kuyruğu dediğimiz müziği teşkil ederler ¹.

Müzik tonların bir verimidir. Çıkağı dış şeylerin dimağa olan etkisidir. Dimağa kederle harekete geldiği zaman sesler kesin ve sönücüdür. Neşeli sesler, ince ve yavaştır. Sevinç dolu sesler, yüksek ve sonra dağılıcıdır. Hiddetli sesler, korkunç ve kabadır. Saygı taşıyan sesler, doğru ve mütevazıdır. Sevgi gösteren sesler, yumuşak ve ahenklidir. Sesin bu 6 hassası tabii değildir. Dış şeyler vasıtasıyla meydana gelen etkilerdir. Bundan dolayı eski kırallar dimağa tesir eden şeylere önem vermişlerdir.

Böylece, törenler, insanların amaçlarını doğru yola götürmek, müzik seslere bir ahenk vermek, cezalar ise onları fenalıklardan korumak içindi. En sonda hepsinin gayesi birdir. Böylece onlar, halkın düşüncelerini aynı yaptılar ve hükümet idaresini iyi bir yola göturdüler.

Bütün sesler dimağdan çıkar. Duygular

içten geldiği zaman ses halinde kendilerini gösterirler. Bu seslerin bir sıra halinde konulmasına ton denir. Böylece dünyayı iyi bir yolda idare etmeği gösteren sesi neşe ve sükûneti anlatır. Fena bir şekilde yönetmek tonu da hoşnutsuzluğu ve kızgınlığı gösterir.

Ve onun yönetimi çok fenadır. Bozulmağa yüz tutmuş bir memleketin sesi kederli ve düşüncelidir. Halkın, tonları ve seslerle bağlı olduğu bu düzen ile hükümet arasında bir uygunluk vardır.

Kong (sesi) hükümdarı, sheng tebaasını, chüeh halkı, chih işleri, yü şeyleri gösterir. Bu 5 şeyde bir bozukluk yoksa hükümetin yönetiminde uygunsuzluk olmaz. Eğer kung bozulursa, ses vahşi ve kırıktır ve hükümdar kendini beğenmiş bir kimsedir. Sheng bozulursa, ses kesiktir ve hükümet memurları bozuktur. Chüeh bozulursa, ses, endişe vericidir ve halk memnun değildir. Chih bozulursa, ses keder vericidir ve işler sarsıntıdadır. Yü bozulursa, ses harap olucudur ve memleketin zenginliği yok olmuştur. Bu 5 tonun hepsinin bozulması ve birbirleriyle karışması bütün memleketin çökmesi demektir. Çok geçmeden de bozulacağı muhakkaktır².

Cheng ve Wei derebeyliklerini gösteren sesler bozulmuş bir neslin tonudur. Bu devletler yok olmuş demektir. Dut ormanları, ve P'u nehrini gösteren sesler, bozulmağa yüz tutmuş

bir hükümetin sesidir ³. Böyle bir hükümet eğlenceye dalmış ve halkı da bozulmuş demektir. Onlar büyüklerini hakîr görüyorlar ve kendi isteklerine göre hareket ediyorlar ve bundan kendilerini kurtaramıyorlar.

Bütün sesler dimağdan çıkar. Müzik de onların farkları ve uygunlukları arasında bir geçittir. Sesi bilip de ahengi bilmiyenler kuşlar ve hayvanlardır. Tonu bilip de müzikten anlamayanlar insanlardır. Müziği yalnız büyük insanlar bilirler.

Bundan dolayı tonu bilmek için sesleri ayırtmeliyiz, müziği bilme için tonu, devleti bilmek içinde törenleri ayırtmeliyiz. Bu şekilde hükümet idaresinin metotları tamamdır (eksiksiz). Böylece, sesi bilmiyen bir kimse ile ton hakkında, tonu bilmiyen bir kimse ile de müzik üzerinde konuşmamalıyız. Müzik bilindikten sonra merasim kaidelerini anlarız. Merasimi ve müziği elde edebilen bir kimse fazilet sahibi bir insan olarak kabul edilir. Fazilet, kendi kendini dinlemek demektir.

Böylece, müziğin zenginliği en yüksek tonda değildir. Kurban ziyafetlerindeki merasimlerin etkisi, lezzetin nefis oluşunda değildir.

Ch'ing-miao kitarası kırmızı tellidir, geniş deliklidir. Bir kitaraya başladığı zaman diğer 3 tanesi de ona karışır. Geride kalan sesler de vardır ⁴. Büyük kurban merasimlerinde koyu renkli şarap vardır ⁵. Masalarda pişmemiş balık

vardır. Çorba beraber konmaz. Geride bırakılan lezzetler de vardır.

Böylece, eski kırıllar müziği ve merasimleri düzenledikleri zaman ağzın, midenin, kulakların, gözlerin istediklerini yüksek dereceye çıkarmış değillerdi. Çünkü onlar halka sevgi ve nefreti yatıştırmağı öğrettiler. Ve onları insanlığın normal gidişine götürdüler.

Doğuşta sakın olmak tabii bir vergidir. Dış şeylerin etkisi altında kahrşak tabii istekler harekete gelir. Şeyler vasıtasıyla bilgi sahibi oluruz. Bilgi olunca sevgi ve nefret kendini gösterir. Bunlar içten bir şeyle düzenlenmezse bilgi hiçe gider ve kaybolur ve göksel prensipler yok olur.

İnsanlara tesir eden dış şeylerin sonu yoktur. İnsanlardaki sevgi ve nefret düzenlenmeyince insan o şeylere kendini verir, göksel prensipleri yok eder ve insanların istekleri de sona erer. Bunun içindir ki biz, âsi ve yalancı kalblerle, korkunç ve fena ihtilâllerle karşılaşırız. Böylece kuvvetliler zayıfları eziyor. Büyük bir zümre azlara kötü hareketlerde bulunuyor. Bilenler budalaları aldatıyorlar. Küstahlar, korkaklara ıztırap veriyorlar. Hastalar bakılmıyor, ihtiyarlar, gençler, yetimler ve yalnızlar ihmal ediliyor. Böylece büyük karışıklıklar meydana çıkıyor.

Bundan dolayı eski kırıllar, merasim ve müziği yaparken insanları ölçü olarak almış -

lardı. Matem elbiseleri, bağırarak, ağlamak matem kaideleri idi. Çan, davul, kalkan ve balta (dansları) eğlenceye bir ahenk vermek içindi. Evlenmek, şapka tüyü, saç firketleri, kadın ve erkek arasındaki farkı göstermek içindi. Bir yerdeki okçuluk ve ziyafetler, sıkı arkadaşlık kurmak içindi.

Merasimler halkın dimağını ıslah etmiştir. Müzik ise seslerini ahenkleştirmiştir. Kanunlar hareketleri düzelemiştir. Cezalar onları korumuştur. Merasim, müzik, kanun ve cezalar her tarafa ulaşır ve onlara karşı bir ayak direme yoksa, kırallık metotları doğru olarak yapılmıştır.

Müzik birlik vücuda getirir, merasimler ise ayrılığı doğurur. Birlikten karşılıklı bir dostluk, ayrılıklardan da karşılıklı bir saygı meydana gelir. Müziğin hâkim olduğu yerde bir yakınlık vardır. Merasimlerin hâkim olduğu yerde ayrılığa karşı bir eğilme vardır. İkinin de ödevi insanların duygularında bir birlik vücuda getirmek, dış hareketlere zarafet vermektir. Merasimlerin anlamının tesbit edilmesinden yüksek ve halk tabakası arasında farklar meydana gelir. Müzik kültürünün aynı oluşundan yüksek ve aşağı sınıflar arasında bir birlik husule gelir. Sevilen ve sevilmiyen şeylerin gösterilmesinden, değer'i ve değersiz şeyler arasında bir ayrılık olduğu görülür. Fenalar cezalandırıldığı ev iyi insanlar yüksek bir

mevkie getirildikleri zaman devlet işleri düzgün bir yolda gider. Sevgi vasıtasıyla lûtf, doğruluk vasıtasıyla de insaniyet meydana gelir. Bu şekilde halk iyi bir yolda yönetilir.

Müzik içten, merasimler dıştan gelir. Müzik içten gelmekle sükûneti sağlar. Merasimler dıştan gelmekle kültürü vücuda getirir. Yüksek bir müzik daha kolaydır. Büyük merasimler mutlaka basittir.

Müzik bir eğlence için yapılırsa o zaman, hiç kimse nefret duymaz. Merasimler de bu şekilde olursa hiçbir zaman kavga çıkmaz. Selâmlaşma ve nezaket gösterme imparatorluğun iyi bir yolda idaresi ve müziğin, merasimlerin yapılması demektir. O zaman halk baskı görmez, prenslerine tâbi olurlar, harb silâhları kullanılmaz, 5 csza tatbik edilmez, halk felâket görmez ve semanın oğlu kızmaz⁶. Böylece müzik her tarafa yayılmış olur. Baba oğul arasında sevgi olduğu ve genç, ihtiyar arasında bir derecelenme görüldüğü ve bütün dünyada karşılıklı bir saygı var olduğu zaman göğün oğlu merasim kaidelerini tatbik etmez olur.

En yüksek derecedeki müzikle gök ve toprak arasında aynı ahenk vardır. Merasimlerin en yüksek derecesiyle gök ve toprak arasında da aynı derece vardır. Ahenk vasıtasıyla varlıklar bozulmaz. Derece (fark) vasıtasıyla de göğe ve toprağa kurban verilir. Aydınlıkta müzik ve merasimler, karanlıkta ise şeytanlar var-

dır. Bunlar böyle olunca, bütün dünyada karşılıklı bir sevgi ve saygı vardır.

Merasimlerin gördükleri işler farklıdır. Fakat onların, ifade ettikleri saygı duyguları aynıdır. Müzik parçalarının üslûbu başkadır. Fakat onların, anlattıkları sevgi duyguları aynıdır. Müzik ve merasimlerin temeli aynı olduğu için zeki kırallar onları buldukları zamana uygun olmalı, kavramlar ise gösterdikleri hareketlerle bir olmalıdır.

Çan, davul, fülüt, ses taşları, kalkan, balta, tüy, düdük müzik aletleridir. Vücudu eğme, doğrultma, başı eğme, kaldırma, durma, hareketlerde çabukluk ve sürat müziğin usullerindendir⁷. Yuvarlak, yassı, ve üç ayaklı kurban kablaları merasim aletleridir. Çekmek ,itmek, gidip gelmeler ise merasim şekilleridir.

Bunun için merasim ve müziğin temelini bilenler onları düzenlerler. Merasim ve müziğin kültürünü anlıyanlar onları tophıyabilirler. Düzenliyenler yüce, anlatabilenler akıllı sayılırlar. Yücelik ve akıllılık, yapmak ve toplamak demektir.

Müzik, gök ve toprak arasında bir ahenktir. Merasimler ise gök ve toprak arasında bir sıradır. Bu ahenk bütün varlıkların cinsini değiştirir. Bu sıra ise bütün varlıklar arasında farkları meydana getirir. Müzik gökten meydana gelir. Merasimler ise topraktan vücut bulur. Bu meydana gelmede bir fazlalık olursa,

her şeyde karışıklık çıkar. Bu vücut bulmada bir çokluk varsa, her şeyde bozukluk olur. Eğer gök ve toprak arasında bir ahenk varsa merasimler ve müzik yükselebilir.

Bağlılık müziğin temelidir. Neşe ve memnuniyet ise müziğin memurlarıdır. Doğruluk merasimin cevheridir. Ciddiyet, saygı ve nezaket merasimin sistemleridir.

Taş ve maden aletlerinin merasim ve müziğe olan uygunluğu dolayısıyla kullanılması ve ses, ton ile gösterilmesi, ata mâbetlerinde ve toprak, buğday ilâhı, nehir, dağ ilâhı için verilen kurban merasimlerinde kullanılması halk için aynıdır.

Kırallar ödevlerini tamamladıkları zaman müziği düzenlediler. Hükümetlerini kurdukları zaman merasimleri düzenlediler. Onların müziklerinin eksiksiz oluşu yaptıkları şeylerin büyük oluşundandır. Onların merasimlerinin iyi bir surette düzenlenmesi, hükümet idarelerinin eksiksiz olmasındandır. Kalkan ve balta dansları güzel bir müziği ifade etmez. Pişmiş etle kurban vermek en yüksek bir merasim şekli değildir.

5 imparatorluk devri bizimkinden farklıdır. Bunun için her biri aynı müziği kabul etmedi. 3 imparatorlar devri de önceki zamanlara benzemiyordu. Bunun için merasimleri devam ettirmediler⁸. Müziğin en yüksek derecesinde keder görülür. Merasimlerin çokluğu insanları

bir tarafa doğru sürükler. Keder vermiyen bir müzik ve bir tarafa doğru sürüklemiyen merasimler bence yalnız mukaddes insanların işidir.

Yukarda gök, aşağıda toprak ve ikisi arasında varlıklar hep başka başka olarak ayrılmıştır. Merasimler de buna göre düzenlenmiştir. Onlar taşarlar, tükenmezler. Birleşmeleri değişik meydana getirir, bundan müzik çıkar. Her şey ilkbaharda meydana gelir, yazın büyür, bu "Lûtufl"tür (Jen). Sonbaharda toplanır ve kışın saklanır, bu "Doğruluk"tur (İ). Lûtufl müziğe, doğruluk da merasimlere yakındır.

Müzik ahenkle süslenir, iyi ruhları yönetir ve gök ile uygunluğu vardır. Merasimler farklarla düzenlenir, fena ruhlarda yaşar ve toprak ile ilgisi vardır. Bu sebeple büyük adamlar müziği göğe olan etkisi ve merasimleri de toprağa olan ilgisi dolayısıyla yaptılar. Merasim ve müziğin üstünlüğü ile gök ve toprak yönetilmiştir.

Hükümdar ve tebaası arasındaki münasebet, göğün yüceliği ve yerin aşağılığı ile tesbit edilmiştir. Asıl ve aşağı bir insan arasındaki münasebet, asalet ve aşağılık dereceleriyle düzenlenmiştir. Hareket ve sükûnet de daima büyük ve küçük farklarla tâyin edilmiştir. Muhelif guruplar bir arada toplanmıştır. Varlıklar birbirlerinden ayrı oldukları için tabiat ve mukadderatları da aynı değildir. Gökte yıldızlar,

verde şekiller vardır. Böylece müzik ve merasimler gök ve yerin farkından olmuştur.

Yerin ruhu yükseğe gider. Göğünkü aşağıya iner. Yin ve Yang'da karşılıklı bir temas olursa, gök ve yer de karşılıklı olarak faaliyetinde bulunur⁹. O zaman tabiat şimşekle yükselir, rüzgâr ve yağmurla heyecanlanır, 4 mevsimle hareket eder, ay ve güneşle ısınır ve değişiklikler meydana getirir. Böylece müzik gök ve yerin ahengi için yapılmıştır.

Eğer bu değişiklikler mevsimsiz olsaydı, hayat olmazdı. Dişi ve erkek arasında ayrılık olmasaydı karışıklıklar çoğalırdı. Bu göğün ve yerin tabiatıdır.

Müzik ve merasimlerin en yüksek derecesi gökten gelir. Toprağa nüfuz eder, Yin ve Yang'la harekete gelir. Ruhlarla münasebeti vardır. Onlar en yükseğe ve en uzağa erişirler ve en derinlere nüfuz ederler.

Müzik büyük gayelerin başlangıcında görülür. Merasimler ise varlıksız (sonsuz) oluşu gökten, hareketsiz oluşu da topraktan gelir. Bazen harekette, bazen de sükûnette olmasından gök ve yer arasındakiler meydana gelir. Bunun için büyük adamlar sadece müzik ve merasimlerden bahsederler.

İkinci Bölüm:

Eskilerden Shun 5 telli kitara yaptı. Ve Nan-feng şarkılarını söyledi¹⁰. Derebeylerin eğlenceleri için müziği ilk kuran K'uei'dir¹¹.

Böylece imparator tarafından müziğin yapılması, derebeyler arasında en faziletli olan için bir mükâfattı. Onların faziletleri üstün ve dersleri eksiksiz olur ve bütün hububat zamanında olgunlaşırsa onlar müzik ile mükâfatlandırılacaklardır. Memleketi iyi bir şekilde yönetenlerin hareketleri uzaklara yayılır. Fena bir şekilde yönetenlerin hareketleri ise kısa bir müddet devam eder. Böylece onların danslarını görenler onların faziletini anlarlar. Onların gülme seslerini işitenler onların karakterini bilirler.

Ta-chung bir şeyin güzelliğini, Hsien-chih bir şeyin eksiksizliğini, Chao devamını, Hsia büyüklüğünü ifade eder ¹². Yin ve Chou müziği de çok verimlidir.

Gök veyerin birbirine olan münasebetinde eğer soğuk ve sıcak mevsiminde olmasaydı, hastalık olurdu. Rüzgâr ve yağmur olmasaydı açlık başlardı. Büyüklerin dersleri halkın soğuk ve sıcaklığı gibidir. Eğer bu ders zamanında verilmezse cemiyet zarar görür. İşler de halkın rüzgâr ve yağmuru gibidir. Eğer onlar zamanında düşünülmezse bir başarı elde edilmez. Bundan dolayı önceki kırılların müziği yapmaktaki gayeleri, hükümetlerin o kanunlarla yönetmekti. Eğer o kanunlar iyi ise halk faziletli bir yolda hareket eder.

Ziyafetler ve içki bir fenalık sayılmaz. Fakat fazla içkiden çıkan kavgalar onun bir so-

nucudur. Bundan dolayı eski kırallar içkiyi düzenlemek için birtakım kaideler kurdular. Bir yerde ev sahibi ve misafir yüz defa birbirine selâm verirler, bütün gün sarhoş olmadan içerler. Bunun için eski kırallar içki kavgalarına karşı tedbir almışlardır.

Böyle ziyafetler (içki ve yemek) birlikte eğlenmeyi sağlar. Müzik fazileti göstermek, merasimlerde fazla taşkınlığın önüne geçmek için yapılmıştır.

Böylece eski kıralların, ölümde, daima kederlerini anlatacak ve büyük saadetlerde neşelerini gösterecek kuralları vardır. Keder ve neşenin gösterilmesinde hepsi bu kurallara tâbidirler.

Müzik mukaddes insanlara neşe verir. Ve insanların kalblerini iyileştiren bir şeydir. İnsanlardaki derin etkiyi değiştirmesi dolayısıyla, eski kırallar onları bir ders olarak gösterdiler.

İnsanda bir kuvvet ve zekâ vardır. Keder, neşe, zevk, kırgınlık daimî âmiller değildir. Onlar dış etkilerle harekete gelir, ve sonra dimağın türlü melekelerini gösterir.

Böylece hükümdarın iradesi zayıf ise notalar ölgündür, ve halk keder içindedir. O yüce, mâkul, uysal ise tonlar değişik ve güzeldir, ve halk memnundur. O kaba, haşin, zalim ise notalar şiddetli ve sonra dağınıktır, ve halk azimkâr ve kuvvetlidir. O sâf, kuvvetli, doğru olduğu

zaman notalar ciddî ve samimîdir; halk saygılıdır. O ulu, iyi olursa tonlar eksiksiz, ve ahenklidir, halk da sevgi dolu ve eyîmserdir. O fena, fesat dolu, müsrif olursa notlar sıkıcı ve kabadır, halk da ahlâksızdır.

Bunun için ilk kırallar müziğin temelini insanların karakter ve duygularına göre yaptılar. Ve onları ölçtüler. Onu merasimlerin anlamını göstermek için yaptılar. Onu hayat veren enerji ile ahenkleştirdiler. 5 unsura mâna verdiler. O Yang ise dağılmaz, Yin ise yok olmaz. Sert ise, korku vermez, zayıf ise kendine tâbi kılmaz. Bu 4 ü iç âlemde zevkle birleşir, dışta kendini gösterir. Hepsi sükûnetle yerini alır ve bir diğerinden kaçmaz.

Bundan sonra müziği öğretmek için guruplar meydana geldi. Onun temsil tarzını genişlettiler. Onların ayrıntılarını fazileti düzenlemek ve tonları zenginleştirmek için azalttılar. İşi ve hareketleri senbolize etmek için, sona ve başlangıca karşılık olmak üzere küçük ve büyük tonları gösterdiler. Uzak ve yakın akrabalar, yüksek ve aşağı tabaka, ihtiyar, genç, kadın, erkek arasındaki münasebetin müzikte gösterilmesini istediler. Bundan dolayı, “müzikte onun derinliklerini görmeliyiz” denir.

Toprak bozulduğu zaman üzerindeki otlar büyümmez. Sular durgun olunca balıklar ve kap-

lumbağalar yaşamaz. Hava yok olduğu zaman varlıklar mevcut olmaz. Dünyada karışıklık olduğu zaman merasimler bırakılır ve müzik bozulur.

Böyle olunca, tönlar keder vericidir, fakat şiddetli değildir. Neşelidir, fakat sakın değildir. Kayıtsız bir durumda onun bozulması kolaydır. Yok olmaya yüz tutarsa esasını kaybeder. Sonra bu müzik çok fazla yapılırsa fenalıklar kendini gösterir. Fakat azaltılan bir müzik de insanları fazla arzulu yapar. Onun dayanışında bir azalma, ahenkli olan faziletinde bir çürüme vardır. Bundan dolayı büyük insanlar onlardan nefret ederler.

Bütün fena notalar insana tesir eder ve bozuk bir hava yaratır. Bu fena havanın şekillendirilmesinden bozuk bir müzik meydana gelir. İyi notalar insana tesir eder ve iyi bir hava yaratır. Bu iyi havanın şekillendirilmesinden ahenkli bir müzik meydana gelir. Karşılıklı şarkı söylemenin ve eğlenmenin birbirine bir etkisi vardır. Yuvarlak ve yassı, eğri ve dik şeylerin bir kategorisi vardır. Her şey kendi cinsine göre hareket eder.

Bundan dolayı kırallar, kendi iradelerini ahenkleştirmek için duygularına karşı gelirler. Kendi hareketlerini etkisiz bir hale koymak için başkalarını hareketleriyle mukayese ederler. Fena ve karışıklık yapan notalar akli koruyamazlar. Bozuk bir müzik ve fena merasimler

dimağı çalıştırmaz. Tembel ve kayıtsız bir ruh kendi varlığını meydana getirmez. Kulaklar, gözler, burun ve ağız bütün varlığımız doğru yolu takibetmek için onun prensiplerine göre hareket eder.

Bundan sonra duygular, tonlar ve notalarla meydana çıkar. Kıtara ile gelişir, kalkan ile hareketlenir, sorguç öküz kuyruğu dansları ve fülütün beraberliği ile de güzelleşir. Bunların hepsi eksiksiz olan faziletin parlaklığı ve dört kuvvetin ahengi ile hareket eder ve her şeyin kanununu gösterir.

Böylece, sıf ve parlak notalar göğü, geniş ve büyük notalar toprağı temsil eder. Son ve başlangıç dört mevisimi, çevirme ve döndürmeler rüzgârı, ve yağmuru gösterir. 5 renk karışksız olarak tam ve güzel bir örnektir. 8 rüzgâr fena ve bozuk olmadan müzik akordunu takibeder. Hepsi muayyen bir bölüme ayrılmıştır. Büyük, küçük birlikte tamamlanır, son ve başlangıç birbirinden çıkar, şarkı ve eğlence, kalın ve ince sesler birbirini takibeder.

Böylece, müzik yapıldığı zaman insani münasebetler sâf olur, gözler parlak, kulaklar keskin olur. Kanın hareketi sakindir. Âdetler değişir, ve dünyada her şey sükûnette olur.

Müzik demek neşe demektir. Büyük bir insan onun yolunu elde ettiği zaman memnundur. Basit bir insan da kendi istediğı yolu elde ettiği zaman memnundur. İstenilen şeyler doğ-

rulukla düzenlenirse neşe olur, karışıklıklar çıkmaz. İstekler doğruluk unutulurak yapılırsa karışıklıklar çıkar, neşe olmaz.

Bunun içindir ki, yüksek insanlar iradelelerini ahenkleştirmek için iyi duygulara dönerler. Bilgilerini eksiksiz bir hale getirmek için müzik bilgilerini genişletirler. Müzik yapıldığı zaman insanlar ona doğru giderlerse, ancak o zaman fazilet yolunu görebilirler.

Fazilet insan yaradılışının bir temelidir. Müzik ise faziletin süsüdür. Maden ,taş, ipek, bambu müzik aletleridir¹³. Şiir arzuların bir ifadesidir. Şarkılar onun notasıdır. Danslar şekilleridir. Bu üçü dimağdan çıkar. Bundan sonra onları müzik takibeder.

Böylece, duygular derinleşirse kültür olgunlaşır. Kuvvet fazlalaşırsa onun değişimi ruhanidir. Ahenkli bir uygunluk içte toplanır, fakat onun verimi dışta belli olur. Bunun için müzik, aldatıcı bir şey olarak kabul edilmez.

Müzik dimağın hareketinden doğar. Notalar onun şekilleridir. Diğer ayrıntılar notaların süsleridir. Yüksek bir insan onun temelini harekete geçirir, onun şekillerini müzik haline koyar, sonra ayrıntılarını düzenler.

Böylece, davulu ilk defa hatırlatma için çalarlar, sonra istikameti göstermek için üç adım atılır. Onlar gidip gelme hareketlerini göstermek için bunu bir kere daha yaparlar, sonra birbirleriyle karışarak dönerler. Onlar her ne

kadar çabuk hareket ederlerse de yine çok süratli değildirler. Onlar her ne kadar saklı iseler de yine anlaşılmasız değildirler. Bir insan onları incelemekte bir zevk bulur ve bundan usanmaz. Onları tam mânasiyle anlarsa kendi isteklerine göre hareket etmez. Böylece tabii duygular gösterilir ve doğruluk meydana çıkar. Müzik sona erdiği zaman fazilet yükseğe erişmiş bulunur. Büyük adamlar onu sevgi ile iyiliğe doğru götürürler. Basit insanlar da onda kendi yanlışlarını görürler (duyarlar). Böylece “insanların yetişmesinde en büyük âmil müziktir” denir.

Müzik ve merasimler insanı kendine doğru götürür. Müzik meydana getirdiği şeyde neşe yaratır. Merasimler ise insanı başladığı şeye götürür. Müzik fazileti gösterir, merasimler insanı temel duygulara doğru götürür.

Üçüncü Bölüm:

Müzik duyguların değişmemesidir. Merasimler değişmeyen prensiplerdir. Müzik aynı olan şeyleri bir araya toplar. Merasimler birbirinden farklı olan şeyleri ayırır. Müzik ve merasimlerin kaideleri insanların duygularını kontrol eder.

Temeli aramak ve değişikliği bilmek bir müzik olayıdır. Samimiyet göstermek, küstahlığı bırakmak merasimlerin prensiplerindendir. Müzik ve merasimler gök ve yerin karakterine benzer, ilâhların faziletine nüfuz eder, gökteki ruhalrı aşağı indirir, yerdeki ruhalrı yükseltir.

Kaba ve incenin birleşmesini sağlar ve baba, oğul, hükümdar ve tebaası arasındaki münasebeti düzenler.

Bunun için, büyük bir insan müzik ve merasimleri yapınca o zaman gök ve yer onu ışıktandıracak, gök ve yer neşe ile birleşecek, Yin ve Yang birbirine tesir edecek, her şeyi ısıtacak, bakacak, besliyecek. Bundan sonra nebatlar, ağaçlar büyüyecek, küçük goncalar açacak, kanadlılar uçacak, boynuzlular yürüyecek, böcekler yeniden canlanacak, kanadlılar kuluçkaya yatacak, saçlılar hamile kalacak ve ölü doğurmıyacaklar, yumurthyanlar bozuk yumurta vermiyecekler. Durum böyle olursa müziğin prensipleri doğru olur.

Müzik, Haung-chung ve Ta Lü, telli âletler, şarkılar, kalkan ve balta dansları demek değildir. Bunlar müziğin ayrınlarıdır. Bunun için bu gibi dansları çocuklar yaparlar ¹⁴. Merasimlerde ziyafet vermek, şarap kablari, kurban kablari, düzenleme, inip çıkma hareketleri, merasimlerin ayrınlarıdır. Bunun için onları yöneten aşağı derecede memurlar vardır. Orkestra şefi notaları ve onların kompozisyonunu yapar. Yüzü kuzeye dönük olarak telli âletleri çalar ¹⁵. Merasim şefleri matem âyinlerini yaparlar. Onlar ölüyü temsil edenin arkasında yer alırlar. Shang hanedanın âyinlerini yapanlar merasimleri yapan insanın arkasında durmuşlardır ¹⁶.

Bundan dolayı, fazilet sahibi bir insan yük-

sek bir kimse olarak kabul edilir. Sanat sahibi bir kimse ise aşağı derecede bir kimse sayılır. Hareketler ön tarafta, işler ise arka plânda bulunur. Bunun için eski kırallar, “yüksek, aşağı” ve “Önce, son” arasında dereceler kabul ettiler. Ve sonra onların varlığı ile dünyaya hâkim oldular.

Wei kontu Wen, Tzu-hsia'ya ¹⁷ sordu: “Tacımlı giydiğim ve eski müziği dinlediğim zaman uyumaktan korkuyorum. Halbuki Cheng ve Wei müziğini dinlediğim zaman yorgunluk nedir bilmem. Eski müziğin neden öyle ve yeni müziğin niçin böyle olduğunu sormak cesaretini gösterebilir miyim?”

Tzu-hsia cevap verdi: “Eski müzik ilerleyici, geri çekici, ahenkli, doğru, ve geniştir. Telli âletler, fülüt, kabaktan yapılan davullar, ağız mızıkası vardır. Hepsi davulun çalınmasını bekler. Müzik evvelâ hafif olarak başlar, sonra kuvvetli olarak devam eder, sonra düzelir, çabuk ve ince olarak devam eder. Büyük bir insan eskiyi bu şekilde ifade eder. Kendini yetiştirirse, ailesini ve sonra dünyayı (imparatorluğu) ıslah eder. İşte bu eski müziğin meydana getirdiği şeydir.

Fakat şimdi, yeni müziğin ilerleme ve geri çekilme hareketleri uyandırıcıdır. Tonlar gevşek ve ölgündür, yayılmaz. Aktörlerden cüceler vardır. Kızlar erkekler karışıktır. Baba oğul arasındaki münasebet bilinmiyor. Böyle bir müzik-

ten asla bahsedilmez ve eski bir usulde olduğu da söylenemez. Bu, meydana gelen yeni müziktir. Bu şimdi prensiplerin aradığı ve sevdiği müzik ile ton yakındır, fakat aynı değildir.”

Prens Wen: “Bu nasıl oluyor?” dedi. Tzu-hsia saygı ile cevap verdi: “Eskiden gök ve yer kendi seyrini takibediyordu. Dört mevsim zamanında oluyordu. Halk faziletli idi. Hububat boldu. Hastalık ve uğursuz âlemler yoktu. Buna “Büyük uygunluk” deniyordu. Bundan sonra büyük adamlar, baba, ağul, prens ve tebaası arasındaki kaideleri düzenlediler. Bu kaideler tam olarak yapıldığı zaman dünyada büyük bir tutunma olur. Bu tutunma olunca altı müzik akordu düzenlenir ve beş tona ahenk verilir. Şarkılar ve balâtlara “fazileti ifade eden notalar” denir. Bu gibi fazileti ifade eden notalara da müzik denir.

Şiir kitabında denmiştir ki: “Onun fazileti ifade eden notaları geliştiriyor. Onun fazileti parlaktır. Parlaklık başkaları üzerine tesir edici ve hâkim olucudur. O büyük memleketi idare eder. İyi bir tabiat sahibi ve uysal bir insandır. Kiral Wen o kadar iyidir ki, onun fazileti de memnuniyetsizlik verici değildir. O, Allahın iyiliğine nail olduğu zaman bunu torunlarına kadar yaydı.

Şunu söylemek isterim: “Sizin sevdiğiniz zayıf tonlar nasıldır?” Prens dedi ki: “Zayıf tonların nereden çıktığını sorabilir miyim?”

Tzu - hsia cevap verdi: “Cheng derebeyliğinin tonu fazlalığa kaçır ve iradeyi bozar Sung derebeyliğinin sesi kadınları anlatır ve iradeyi zayıflatır. Wei derebeyliğinin sesi karışık ve kederli bir dimağı gösterir. Ch’ı derebeyliğinin tonu küstahlığı, fenalığı ifade eder ¹⁸. Bu dördü fena istekleri doğurur. Zararı çoktur, bunun için, kurban merasimlerinde kullanılmaz.”

Şiir kitabında denilmiştir ki: “Büyük saygı ile ahengi birlikte söylüyorlar. Atalar bunu işitiyorlar. Saygı dolu sesler saygıyı, ahenkli tonlar da ahengi gösterir. Bu saygı ile ahenk birleştiği zaman, dünyada yapılmıyan bir şey yoktur. İnsanlardan biri olan hükümdar sevdiği ve nefret ettiği şeylere dikkat etmelidir. Hükümdarın sevdiği şeyi nazırları da yapar. Büyüklerin yaptığı şeyi halk da takibeder. Şiir kitabında şöyle denmiştir: “Halkı kötü bir yola götürmek çok kolaydır”. Bunun için büyük adamlar, el davulları, davullar, Chieh, Chiang, hsüan ve fülüt yaptılar ¹⁹. Bu 6 alet fazileti ifade eden sesler veriyordu. Bundan sonra çan, ses taşları, erganon ve kitara ilâve edildi. Kalkan, balta, öküz kuyruğu sorguç dansları ona bir şekil veriyordu. Bunlar ilk kıralların mâbetlerinde kurban merasimlerinde, içki ziyafetlerinde, memur rütbelerinde, yüksek ve aşağı sınıflarda, ihtiyar, genç arasındaki münasebeti göstermek içindi.

Çanlar madenî bir ses çıkarır. Bu ses bir

işarettir. Bu işaret herkes tarafından tanınır. Hükümdarlar bu çan seslerini işittikleri zaman harb adamlarını düşünürler.

Taşlar da bir nevi ses çıkarırlar. Bu alet, ayrılığı gösteriyor. Bu ayrılma, ölümü hatırmıza getiriyor. İmparator bu sesi işittiği zaman hudutlarda ölen adamlarını düşünüyor.

Telli aletler, kederli ve ıztırıplı sesler veriyor. Bu keder sâf duyguları doğurur. Bu sâf duygular iradeyi yaratır. Büyük insanlar, kitaraya sesini işittikleri zaman iradeli ve doğru olan adamlarını düşünürler.

Bambu âletler geniş ve taşkın sesler verir. Bunlar bir toplantıyı hatırlatır. Bu toplantı duygusu herkesi bir araya toplar. Büyük adamlar erganon kaval ve fülüt seslerini işittikleri zaman, halkı bir araya toplayan adamlarını düşünürler.

Davul ve tamburlar neşeli sesler verir. Bu sesler bir hareket uyandırır. Bu hareket halkı ilerletir. Büyük adamlar davul seslerini işittikleri zaman komutanlarını düşünürler. Onlar bu sesleri işitirler, fakat madenî sesi işitmezler. Burada bir birlik vardır.

Pin Mou chia Konfüçyüsle birlikte saygılı bir durumda oturuyordu ²⁰. Konfüçyüs onunla müzik hakkında konuşuyordu. Konfüçyüs dedi ki: “Wu danslarında hatırlatma zamanı neden bu kadar uzundur?” O, cevap verdi: “Halkı kazanmakta endişesi vardır.”

“Şarkı söylerken ve ah çekerken neden sesleri uzatıyorlar?” O, cevap verdi: “İşlerinin bir sonunca erişmemesinden korkuyorlar.”

“Kolları sallama ve ayakları vurma neden erken başlıyor?” O, cevap verdi: “İş zamanı geldiği için.”

Wu danslarında neden sağ dizi çöküp solu kaldırıyorlar?” O, cevap verdi: “Wu danslarında hiç oturmazlar.”

“Neden bu sesler çoğalınca Shang tonundan bahsediyorlar?” O, cevap verdi: “Wu danslarındaki notalarda böyle bir şey yoktu.”

Üstat dedi ki: “Eğer Wu’larda bu notalar yoksa, bu notalar nedir?” O, cevap verdi: “Memurlar onu kaydetmeyi başaramadılar. Eğer onlar bunu yapamadılarsa Wu Wang’ın gayesi boştur ²¹.”

Üstat dedi ki: “Yalnız benim Chan Kung’-dan işittiklerim sizin söyledikleriniz gibidir.”

Pin Mou-chia sofradan ayrılırken dedi ki: “Wu’nun uzun hatırlatmalarında sizin buyruklarınızı duydum. Birinci aradan sonraki arasına neden uzun bir zaman olduğunu sorabilir miyim?”

Konfüçyüs dedi ki: “Oturunuz, size anlatacağım. Müzik eksiksiz olan şeyleri gösterir. Onlar kalkanlarını tutarak dağ gibi dururlar, ve Wu Wang’ın işlerini temsil ederler. Yürür-

ken adımların şiddeti, Ta Kung'un iradesini temsil eder. Wu'ların saygı ile oturmaları Chou ve Chao kontlarının idaresini gösterir²².

Böylece, adımların başlangıcında kuzeye doğru giderler. İkinci harekette Shang'ı yenerler, üçüncüde güneye giderler. Dördüncüde güney memleketlerindeki hududa varırlar. Beşinci hareket, Chou Kung'ın sola, Chao Kung'ın sağa ayrıldığını gösterir. Altıncıda imparatora olan saygılarını bildirmek için toplanırlar. Her iki taraf onu heyecana getirir. Çin'in duyduğu korkuyu gösterir. Her iki taraftaki ilerlemeler, işlerin yardıma muhtaç olduğunu gösterir. Uzun bir zaman toplu olarak bulunmak, bütün prensiplerin gelmesini bekleyişinin ifadesidir.

“Siz Mu-ye'deki sözlerini işitmediniz mi? Wu Wang, Yinleri yendikten sonra Shang'a karşı gitti²³. Arabasından inmeden önce Haung-ti'nin torunlarına Chi'yi, Ti Yao'nunkilere Chu'yı, Ti Shun'inkilere Cheng'i verdi. Arabadan inince Chin derebeyliğini Hsia Sülâlesinin torunlarına verdi. Yin Sülâlesinin torunlarını Sung'a sürdü. İmparatorun oğlu Pi Kan'ın mezarına gitti. Ch'i -tzu'yı hapishaneden çıkarttı. Shang'ların âdetlerine göre hareket etti. Halk için hükümet idaresini düzenledi. Bütün memurların maaşları iki misli oldu²⁴.”

İmparator, nehri geçerek batıya gitti. Atlarını Hua dağının eteklerine bıraktı ve bir daha binmedi. İnekler şeftali ormanlarının boş

sahalarına dağıldı, bir daha kullanılmadı. Arabalar ve zırhlı elbiseler kana bulaşmıştı. Depolarda saklandı, bir daha kullanılmadı. Kalkan ve mızraklar kaplan derisi ile sarıldı. Komutanlar ve önderler derebeyi olarak tâyin olundular. Silâhlar kılıflarına kondu. Bundan sonra bütün dünya Wu Wang'ın asla silâh kullanmayacağını öğrendi.

Ordu dağıldı. Şehrin dışı ok atma sahası oldu. Sol tarafta Li-shou, sağ tarafta Ta-yü avlanıyordu ²⁵. Ve derileri delen okçuluk sona ermişti. Onlar sivil elbise ve şapkalarını giydiler ve kemerlerine fil dişi nişanlar koydular. Muhafız memurlar kılıçlarını bıraktılar. Ming-t'ang'da kurban verdiler ²⁶. Halk sadakatı öğrendi. İmparatorun sarayında resmî kabul oldu. Bundan sonra bütün derebeyler ona tâbi olmayı bildiler. O, tarlada çift sürme merasimini yaptı, o zaman bütün derebeyleri ona saygı gösterdiler. Bu 5 şey bütün dünya için büyük bir dersti.

Üniversitedeki 3 ihtiyara ve 5 tecrübeliye ziyafet verildi. O, kollarını sıvıyarak kurban hayvanlarını kesti ve onlara salça verdi, şarap ikram etti. Resmî şapka giydi ve kalkanını tuttu. O zaman bütün derebeyleri kardeş olduklarını anladılar.

Bu şekilde Chou'ların bu hareketi 4 tarafa yayılır, müzik ve merasim prensipleri her tarafa nüfuz ederse Wu danslarının arasının uzun olduğu doğru değil midir?

Yüksek bir insan der ki: “Merasim ve müzik asla bırakılmamalıdır. Bir kimse müziği elde ederse, kalbini düzeltir. Temiz, nazık, inançlı bir kalb kendiliğinden gelişir. Bunların kolayca gelişmesinden neşe meydana gelir. Neşe sükûneti yaratır, sükûnet devamlılığı doğurur. Bu devamlılık gökselliği yaratır. Göksel olma ruhani olmayı yaratır. Göksel olan, konuşmadan inanır. Ruhani olan korkmadan kuvvetlenir. Müziğe sahip olmakla, kalbini ıslah eder. Merasimleri yapmakla kendisini yetiştirir, ciddî ve saygılı olur. Ciddî ve saygılı olduktan sonra, onur sahibi ve ağırbaşlı olur. Eğer kalbin içinde ahenk ve müzik olmazsa, o zaman içe hile, yalancılık girer. Dış görünüşler ciddî ve saygılı olmazsa, tembellik başlar.

Böylece, içte bir hareket uyandıran müziktir. Dışta bir hareket yapan merasimlerdir. Müzik en yüksek derecede ahenk ve merasimler en yüksek derecede itaat yaratır. İçte bir ahenk, dışta itaat olunca, halk bunları görerek mücadele etmez. Ve onlarda kayıtsız duygular meydana gelmez. Böylece, müzik içte parladığı ve harekete geldiği zaman, halk onu kabul eder ve duyar. Prensipler dışta kendini gösterdiği zaman bütün halk onu kabul eder ve arkasından gider. Bundan dolayı denir ki: “Müzik ve merasimlerin yolunu yükseltirsek, dünyada güç bir şey kalmaz.”

Müzik iç hareketlerden, merasimler dış ha-

reketlerden meydana gelir. Bundan dolayı müziği çoğultmak ve merasimleri azaltmak bir kaidedir. Merasimlerin azalması onu geliştirir. Bu gelişme incelik yaratır. Müzik çoğalınca reaksiyon meydana gelir. Bu bir incelik meydana getirir. Eğer merasimler azalırsa ve gelişmezse, o yok olur. Eğer müzik gelişmez ve reaksiyon olmazsa, o, bırakılır. Böylece merasimlerde bir karşılık, müzikte ise reaksiyon vardır. Merasimlerde karşılık olursa, o zaman neşe olur. Müzikte reaksiyon olursa, sükûnet olur. Merasimlerin karşılık ve müziğin reaksiyon anlamı birdir.

Müzik neşe yaratır, insanlar ondan kendilerini kurtaramazlar. Müzik seslerden meydana gelir ve hareketlerde şekillendirilir. Sükûnet insanların bir prensipidir. Bu sesler ve hareketler sükûnette olan tabiatın değişiklikleridir. Bunlar müzikte gelişirler. Bundan dolayı insanlar müziksiz duramazlar. Müzik şekillendirilmeden olamaz. Eğer bu şekillendirilme iyi bir tarzda yapılmazsa, karışıklık olur. Eski kırallar onun böyle karışık olmasından utanç duyarlar. Bundan dolayı onu iyi bir şekilde düzenlemek için Sung ve Ya müziğini yapmışlardır²⁷. Böylece, onların müziği (notaları) yeter derecede neşe verir, onların kompozisyonu karışık ve can sıkıcı değildir. Onların yüksek, düz, çok, az, ince, keskin ve yumuşak melodileri insanlara tesir eder ve iyi bir şekilde kalblerini (dimağlarını) geliştirir. Ve fena bir muhitin varlığına ve bo-

zuk düşüncelere yer vermez. Bunun için eski kırallar müziğin metotlarını yaptılar.

Böylece ata mâbetlerinde, kırallar, nazırlar, yüksek ve aşağı tabaka müziği hep birlikte duygusuzluk ve saygısızlık olmadan dinlerler. Köylerdeki kabîle reisleri, ihtiyarlar, gençlerin hepsi itaatsizlik yapmadan hep birlikte bu müziği dinlerler. Aile ocaklarında baba, oğul, erkek ve kız kardeşler onu dinledikten sonra şefkatsiz olmazlar. Bundan dolayı müzik bir şeyi tesbit eder ve ahenkdar bir hale getirir. Ve başka başka şeyleri bir araya toplar. Bu birlik müzik parçalarını güzelleştirir. Böylece, baba, oğul, hükümdar, nazır bir uygunluk içinde birleşirse halk da sevgi ile birbirine yaklaşır. Bundan dolayı eski kırallar müziğin metodlarını yaptılar.

Yine bundan dolayı, Sung ve Ya müziğini dinlerken irade ve düşünceler gelişir. Kalkan ve balta danslarının yapılmasıyla de, baş eğme, yukarı bakma, ilerleme, gerileme ve eğilme hareketlerimiz kuvvetli olur. Onların müzik parçaları hareketlerini düzenler ve doğru bir şekle sokar. İlerleme ve gerileme hareketleri de düzenli olur.

Böylece müzik, gök ve yerin tabîî bir vergisidir. İnsan tabiatını uygun bir hale getiren bir unsurdur. İnsanlar kendilerini ondan kurtaramazlar.

Müzik, eski kıralların neşelerini ifade et -

mek için yapılmıştır. Askerî ve balta dansları, eski kırılların hiddetlerini göstermek içindi. Bunun için, eski kırılların neşe ve hiddetleri kendilerine uygun görülüyordu. Onlar neşeli oldukları zaman, bütün dünya onlara iştirak eder. Hiddetli oldukları zaman ise fenalık ve karışıklık yapanlar onlardan korkarlar. Eski kırılların metodlarında müzik ve merasimlerin eksiksiz olduğu söylenir.

Tzu-kung, üstat İ'yi gördüğü zaman sordu: "Tonların ve şarkıların her birinin herkes için has bir karakteri olduğunu işittim. Size göre, hangi şarkılar bana aittir?"²⁸ Üstat İ cevap verdi: "Ben küçük bir sanatçıyım. Size has olan müziği söyleyebilecek kadar değerli değilim. Yalnız duyduğum şeyleri size anlatayım, siz kendiniz seçiniz. Sevenler, Shang'ların şarkılarını söylerler. Nazik, iyi, ve azimkâr olanlar Ch'i şarkılarını söylerler. Bu şarkıları yapanlar, kendilerini ıslah ederler, fazilet sahibi olurlar, enerji gösterirler, gök ve yer onlara mukabele eder, 4 mevsim zamanında gelir, yıldızlar kanunlarına göre hareket eder, tabiat beslenir, meydana gelir. Böylece Shang şarkıları, 5 imparatorluk devrinden kalan seslerdir. Nazik, mülâyim, ince,

doğru olanlar Sung şarkılarını, yüce, sakın, ve sanimî olanlar Ta-ya şarkılarını; kibar, ciddî ve merasimleri sevenler Hsiao Ya şarkılarını; doğru, makul, mütevazı olanlar Feng şarkılarını; gösterişli, nazik, sevimli olanlar Shang şarkılarını söylerler ²⁹. Shang'lılar bunları bilirler. Bundan dolayı onlara Shang şarkıları denir. Ch'i şarkıları, 3 imparatorluk devrinden kalan seslerdir. Ch'i halkı onları bilirler, bu sebeple onlara Ch'i şarkıları denir. Shang şarkılarının notalarını anlıyanlar, iş başında çabuk karar verenlerdir. Ch'i şarkılarının tonlarını anlıyanlar faydalı şeyleri gördüklerinde ondan kaçınanlardır. İş başında çabuk karar vermek cesurluktur. Faydalı şeyi görüp de kaçmak, insanî olmaktır. Bu şarkıları söylemeyenler, kendini selâmette tutamazlar ³⁰.

Bu şarkıların tonları yükseğe çıkıyormuş gibi yüksektir, aşağı düşüyormuş gibi düşüktür, kırılıyormuş gibi büküktür, ağaç gibi diktir, bükülmüş halde dik açı şeklindedir, kıvrılmış halde iken kanca gibidir, uzatılmış halde iken ipliğe sıralanmış inciler gibidir.

Böylece, şarkı söylemek, uzun kelimelerle konuşmaktır. Kelimelerin anlamı olduğu için,

yalnız kelimeler yeter değildir. Böylece, kelimeler uzatılır. Uzun kelimeler de yeter olmadığı için, ah çekme ve hayret işareti ilâve edilir. Bu da yeter olmadığı için, farkına varılmadan eller hareket eder, ayaklarla yere vurulur.”

Tzu-kung’ın müzik hakkında cevabı bu idi.

S O N

NOTLAR

BÜYÜK BİLGİ

¹ Filozof Ch'eng: Sung devrinin en meşhur bilginlerinden biridir. Neo-Konfüçyanisttir (m.s. 1032-1085).

Meng-tzu: (m. ö. 372-289) Konfüçyüs mezhebini yükselten büyük bir mütefekkidir.

² Filozof Tsêng: Konfüçyüs zamanında yaşamış ve onun talebesi olmuştur.

³ K'ang: Shu-ching'de (Tarih kitabı, Chou'lar devrine aittir) bir bahis ismidir. Burada kiral kardeşi Wei kontu K'ang'a hitabediyor. Ve "o" dediği kimse de Chou sülâlesinin imparatoru Wên'dir.

⁴ T'ai-chia: Shu-ching'de bir kısımdır. Ve Shang sülâlesinin ikinci imparatorudur (m. ö. 1751-1718). Metinde geçen kimse de büyük babası imparator T'ang'dır.

⁵ Yao: Çinin efsanevi sülâlelerinden olan 5 imparatorluk devrinin mitik imparatorlarından biridir. M. ö. 2357'de hüküm sürmüştür. Memleketi için çok iyi çalışmıştır. Halkını doğru ve faziletli yapmıştır.

⁶ "Bunların" kelimesiyle 3 imparatoru (Wen Wang, Ta Wang, Yao) kastediyor.

⁷ T'ang: Shang sülâlesinin kurucusudur. (m. ö. 1558-1031). Eski Çinde eşyaların üzerine birtakım şekiller kazmak âdetti. İmparator T'ang'ın banyo teknesindeki yazı da bu âdetten ileri gelmiş olacak.

⁸ Yin hanedanının fena halkını iyi bir yola götürlmesinden bahsediyor (m. ö. 1766-1050).

⁹ Li, Çinde uzunluk ölçüsüdür, takriben 500 metredir.

¹⁰ Kırıl Wen: Chou'lar sülâlesinin ilk imparatorudur. Fazileti, iyi ahlâkı ve geniş bilgisi ile kendini seçkin bir insan olarak tanıtmıştır.

¹¹ Shun: Efsaneye göre İmparator Yao'dan sonra hüküm sürmüştür. Daima halkın refâhı için çalışmış, heyet ilminde keşifler yapmış ve mülkü idare teşkilâtını yapmıştır.

Ch'ieh: Hsia sülâlesinin (m. ö. 2205-1766) ortadan kalkmasına sebeb olan zalim bir imparator.

¹² Üstat Yin: Chou'lar devrinde büyük bir bilgin. Kendisi hakkında fazla bilgimiz yoktur.

¹³ Ch'u-shu: Ch'u derebeyliğinin vakayinameleridir. Ch'u, Chou'lar devrinin en büyük derebeyliğidir. Orta Çindedir.

¹⁴ Ts'in devleti: Chou'lar zamanında Shensi ve Kansu kurulan bir derebeylik (m. ö. 891-221).

¹⁵ Meng Hsien-tzu: Chou'lar devrinin bilginlerinden biri.

N O T L A R

MÜZİK

¹ Harb sahneleri için pantominik hareketler vardır. Artistler bu oyunlarda balta ve kalkan kullanırlar. Barış sahneleri için de sorguç ve öküz kuyruğu sallarılar.

² Buradaki 5 Çince kelime tonların adlarıdır. Eski Çince 3 tondan müteşekkildi. Sonradan 2 si ara ton olarak ilâve edildi. Çinliler bu tonların değişmeleri ile tabii olayların değişmeleri arasında bir münasebet olduğunu kabul ederler.

³ Ch'eng ve Wei derebeylikleri, Chou'lar devrinde iki küçük derebeylikti (m. ö. 1050-247).

Dut ormanları ve P'u nehri, shi-ching'deki âşık şarkılarını gösterir.

⁴ Ch'ing-miao: Chou sülâlesinin imparatorlarından Wên Wang'ın adına verilen kurbanlar için yapılan mâbet.

⁵ Koyu renkli şarap, Komentarlara göre sudur. Bunun doğru olup olmadığı bilinmiyor.

⁶ 5 ceza; Alın dağlamak, burun kesmek, hadım yapmak, ölüm, bacak kesmektir.

⁷ Ses taşları, büyükçe, gayet ince ve üstü parlatılmış olan özel taşlardır. Bir değnekle vurulduğu zaman başka bir ses çıkarırlar. Kalkan, balta, tüy dans sahnelerinde kullanılan âletlerdi.

⁸ 5 imparatorluk devri: Wuti'ler, Çin tarihinin mitik kahramanlar devridir. Bunlar tanrısal olmaları ve iyilikleri itibariyle bütün Çin'lilerce saygı ile anılmaktadır (m. ö. 2852-2205).

³ İmparatorluk devri: Shang, Yin ve Chou sülâlesi zamanıdır.

⁹ Yin ve yang: dünyadaki menfi ve müspet prensip. Yin; dişiliği, karanlığı, azlığı ve toprağı, Yang ise, erkekliği, aydınlığı, kuvveti ve semayı sembolize eder.

¹⁰ Nan-feng: "Cenup rüzgârı", imparator Shun tarafından yapılan bir şarkı ismi.

¹¹ K'uei: Mitik bir insandır. Shun'ın müzik öğretmeni.

¹² Ta-chung, imparator Yao'nın, Hsien-chih, Huang-ti'nin, Chao, Shun'ın, Hsia ise Yü'nin müziğidir.

¹³ Burada ipekten kasdedilen şey, telli aletlerdir. Fülüt de bambudan yapılmıştır.

¹⁴ Huang-chung ve Ta-lü, 12 müzik parçasının tonunu gösteriyor. Bizdeki sol minör, re major gibi. Bunların 6 tanesi Yang unsuru diğer 6 tanesi de Yin unsuru ile bağlıdır. Birincisi Huang-chung, ikincisi Ta-lü ile başlar.

¹⁵ Yüzü imparatora dönük olarak müzik yapar demektir.

¹⁶ Shang sülâlesinin ölüm merasimlerinde ölünün temsilcisi olarak bir çocuk (o kimsenin torunu) bulundurulur.

¹⁷ Tzu-hsia: Konfüçyüsün talebesi.

¹⁸ Ch'eng ve Ch'i derebeyliklerindeki müzik. Her

iki derebeylikte müziğin yapılış bakımından ne kadar farklı olduğunu gösteriyor.

¹⁹ Chieh ve Chiang, müziği durdurmak ve başlamak için kullanılan müzik âleti. Hsüan, topraktan yapılan fülüt.

²⁰ Ping Mou-chia: Konfüçyüs zamanında bir müzik üstadı.

²¹ Wu Wang: Chou sülâlesinin ikinci imparatorudur. Konfüçyüs, onun vatanseverliğinden, faziletinden ve bilgisinden her fırsatta bahsetmiştir.

²² Ta Kung: Wên-wang'ın atalarından biridir.

²³ Mu-yeh: Chou'ların, Shang sülâlesinin ordularını yendiği harb yeri. Wu Wang burada bir nutuk vermiştir.

(Shang: Yin'lerin hükümet merkezidir, aynı zamanda Yin sülâlesinin diğer adıdır.

²⁴ Pi Kan: Shang hanedanına sadık olan bir prens. Haksız olarak öldürülmüştür.

Ch'i-tzu: Shang hanedanının son imparatoru üzerinde derin nüfuzu olan bir nazır, Kore halkının ataları bunlardan gelmedir.

²⁵ Li-shou "tilki başı": Okçuluk merasimlerinde kullanılan bir şarkı ismi. Tsa-yü, imparatorun önünde yapılan yarışlarda kullanılan bir şarkı ismi.

²⁶ Ming-t'ang "Işık salonu": Tabiat tanrılarına ve imparatorun atalarına kurban verilen salon,

²⁷ Sung ve Ya müziği: Şarkılı kitabındaki (Shih-ching, Chou'lar devri) methiyelerle ziyafetlerde söylenen şarkılardır.

²⁸ Tzu-kung: Konfüçyüs'ün talebelerinden biri.

Üstat İ: O zamanki müzik üstatlarından biri.

²⁹ Ta-ya ve Hsiao-ya: "Şarkılar kitabında" büyük ve küçük merasim şarkıları ve Fêng şarkıları da memleket şarkılarıdır.

³⁰ Ch'i: Doğu Çinde büyük bir derebeylik (Chou'lar zamanında).
